Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКі ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 40 (1742) ГОД XXXIV БЕЛАСТОК, 1 КАСТРЫЧНІКА 1989 г. Цана 100 зл.

Прэм'ер-міністр ПНР Тадэуш Мазавецкі.

„Польскай дзяржаве нельга быць ні ідэалагічнай, ні веравызнальнай дзяржавай. Павінна яна быць дзяржавай, у якой ніводзін грамадзянін не будзе дыскрымінавацца ці ўзнагароджвацца за светапогляд ці палітычныя перакананні.

У цяжкіх часах — а такія зараз перажываем — калі трэба звяртацца да найглыбейшых і найбольш высакародных людскіх пачуццяў, асабліва моцна адчуваем значэнне рэлігійных матывацый.

ПОЛЬШЧА — АЙЧЫНА НЕ ТОЛЬКІ ПАЛЯКАЎ

Каталіцкі касцёл выконваў важную ролю ў працэсе вяртання народу і грамадзянам належных ім правоў, а таксама ў завязанні — у пераломных момантах — дыялогу паміж уладай і грамадствам.

Урад хоча супрацоўнічаць з Каталіцкім касцёлам і ўсімі іншымі веравызнаннямі ў Польшчы. Свабода веравызнання гэта натуральнае і неад'емнае права чалавека, а кожная спроба замаху на яго з'ўляецца ганебным актам.

Польшча з'ўляецца дзяржавай — айчынай — не толькі палякаў. Жывем на гэтай зямлі з прадстаўнікамі іншых нацый. Хочам, каб адчувалі сябе тут добра, каб культывавалі сваю мову, а сваёй культурай узбагачалі нашу супольную."

(З экспазе прэм'ер-міністра Тадэуша Мазавецкага ў Сейме 12 верася 1989 г.).

ШТО РАБІЦЬ ДАЛЕЙ?

Мінулі выбары ў польскі парламент, маем новы ўрад у краіне, новую палітычную сітуацыю. Як у ёй быць беларусам? Ці далей спадзявацца, што нашыя нацыянальныя праблемы будуць вырашацца „ўгары"? Мінулыя сорак пяць гадоў нашага жыцця-быцця на Беласточчыне засведчылі, што спадзяванні такія не надта апраўдваліся. І так будзе далей, пакуль наш лёс будзем аддаваць у чужыя рукі. Пра нашыя справы мы можам і мы мусім гаварыць самі. І вырашаць іх самі. Галоўнае для нас цяпер — выбары ў органы тэрытарыяльнага самакіравання. Значная гаспадарчая і грамадская аўтанамізацыя мясцовых самаўрадаў — гэта і шанц для нас, беларусаў. Шанц на тое, каб выбраць нашых годных прадстаўнікоў, стварыць самастойную беларускую праграму нашага нацыянальнага адраджэння. Патрэбная нам еднасць і згуртаванасць. Патрэбны нам беларускі палітычна-грамадскі рух на Беласточчыне. У выбарах у парламент мы прадэманстравалі такую патрэбу. Беларусы Беласточчыны хочуць мець сваё палітычнае прадстаўніцтва. І трэба яго стварыць.

Апошнім часам узнікла ініцыятыўная група па стварэнні Беларускагра грамадскага камітэта „Грамада". У ім могуць знайсці месца ўсе тыя, якім неабыякавы лёс беларускага народа на Беласточчыне, неабыякавы лёс дэмакратызацыі нашага жыцця. Браты-беларусы! Ствараймa групы падтрымкі Беларускага грамадскага камітэта. Камітэт адкрыты для ўсіх, якія хочуць канструктыўна дзейнічаць, незалежна ад свайго светапогляду і перакананняў. Ніжэй змяшчаем дэкларацыю ініцыятыўнай групы:

БЕЛАРУСЫ!

Агульны крызіс, у якім апынулася польскае грамадства, у яшчэ большай меры закрануў і нас. Віноўнікаў такога становішча шукаць цяпер дарма. Мусім глядзець у будучыню. Надзею, што будзе яна лепшай, нясуць дэмакратычныя перамены ў краіне і, перад усім, самаўрадавая рэформа. Шматвяко-

24 верасня 1988 года ў Кракаве, на Ракавіцкіх могілках, адбылося ўрачыстае адкрыццё помніка на магіле аднаго з найвыдатнейшых беларускіх пісьменнікаў пачатку XX стагоддзя Алеся Гаруна. Помнік быў створаны энтузіястамі беларускай культуры ў Польскай Народнай Рэспубліцы, што адшукалі магілу песняра, арганізавалі збор сродкаў і пабудову помніка, падрыхтавалі вялікае інтэрнацыянальнае свята беларускай культуры, на якое прыбылі, акрамя гаспадароў — актывістаў Беларускага грамадска-культурнага таварыства — прадстаўнікі польскай грамадскасці, а таксама госці з Савецкай Беларусі і прыхільнікі беларушчыны з Англіі і нават з далёкай Аўстраліі.

Чым заслужыў Алесь Гарун такую памяць аб сабе і ўдзячнасць нашчадкаў? Якімі бачацца нам яго заслугі перад беларускім народам праз 70 гадоў з дня яго смерці і пасля таго, як яго імя амаль 6 дзесяцігоддзяў няшчадна выкрэслівалася з гісторыі нашай літаратуры і культуры?

Мала каму з пісьменнікаў выпаў на долю такі трагічны лёс, як Алесю Гаруну. Астрог, катарга, пасяленне ў Сібіры — усё гэта давялося зведаць яму ў маладым узросце, калі наперадзе ў яго маглі быць іншыя дарогі. Ён жа выбраў адну — найбольш небяспечную, але, як яму ўяўлялася, найбольш важную — дарогу рэвалюцыйнай барацьбы з самаўладствам, з сацыяльнай несправядлівасцю.

Усяго 20 гадоў было яму, калі ён застаўся адзін на адзін са сценамі, што яго акружалі, і пільнай астрожнай вартай. Адзін на адзін са сваімі думка-

мі, якія ў зняволенні сталі пераплаўляцца ў „радкі звінючых слоў". Адтуль яны ўжо ляцелі на волю, да родных, блізкіх, да свайго народа, якому паэт пасылаў словы праўды, словы веры, надзеі, любові. Ворагам працоўнага люду, прыгнятальнікам, крыўдзіцелям ён пасылаў праклёны.

Сапраўднае прозвішча Алеся Гаруна — Прушынскі Аляксандр Уладзіміравіч. Нарадзіўся ён 11 сакавіка 1887 г. у беднай сям'і чорнарабочага ў Мінску. Як піша Максім Гарэцкі, Алесь змалку вызначаўся сваімі здольнасцямі і ў пяцігадовым узросце навучыўся чытаць па-руску і па-польску. У дзяцінстве шмат гадоў праводзіў на вёсцы, і таму ён так добра ведаў жыццё і трывогі, пакуты і спадзяванні сялянства. У родным горадзе скончыў прыходскае вучылішча, а потым — трохгадовае рамесніцкае, пасля чаго працаваў сталяром у розных майстэрнях і на мэблевай фабрыцы ў Мінску. Пры гэтым настойліва і сістэматычна ўзбагачаў свае веды шляхам самаадукацыі.

У 1904 г. Алесь Гарун звязаў свой лёс з партыяй эсэраў і актыўна ўключыўся ў падпольную рэвалюцыйную дзейнасць. Як сведчыць М. Гарэцкі, А. Гарун вёў прапаганду „сярод мінскай вучнёўскай моладзі і работнікаў... Найлепей яму ўдавалася арганізаваць моладзь у вучнёўскія рэвалюцыйныя гурткі".

4 сакавіка 1907 г. ноччу яго арыштавалі ў падпольнай дру-

(Працяг на стар. 4)

ДЫСКУСІЯ

29 жніўня 1989 г. было праведзена пленарнае пасяджэнне Ваяводскага камітэта партыі ў Беластоку. Першы раз у гісторыі былі на яго запрошаны прадстаўнікі Галоўнага праўлення БГКТ. Праўда, адразу адчулі мы там сябе не найлепш. Справа ў тым, што першы сакратар партыі тав. Каладзеюк прывітаў усіх гасцей, але не прывітаў нас. Аднак гэта не найважнейшае. Пацяшальным было тое, што ва ўступным слове сакратара першы раз за апошнія сорак чатыры гады існавання Народнай Польшчы было сказана аб тым, што нацыянальныя меншасці (галоўным чынам беларусы) з'яўляюцца праблемай, якой партыя павінна займацца. Значыць, спатрэбілася амаль паўстагоддзя дзеля таго, каб ваяводскія партыйныя ўлады заўважылі і тое, што было ясна кожнаму чалавеку. Зразумела, што члены пленума Ваяводскага камітэта, у большасці ўжо пажылыя людзі, прызвычаеныя да старога шаблону мыслення аб тым, што нацыянальнасці гэта не праблема, не маглі выкрасаць са свайго сэрца найменшай іскры зразумення і сімпатыі да тых набалелых праблем, якія перажывае беларуская нацыянальная меншасць у Польшчы. Фармуліроўкі ў нацыянальных справах, выказаныя сакратаром Каладзеюком, былі вельмі агульныя і асцярожныя. Не паявіўся ў іх нават цень крытыкі той пазіцыі, якую займала партыя на працягу дзесяткаў гадоў у нацыянальных справах.

Мяне асабіста разгневала яшчэ і тое, што адзін з высокапастаўленых партыйных дзеячоў скіраваў да мяне пісульку, у якой заахвочваў мяне да выступлення „як заўсёды выважанага і асцярожнага“. Адчытаў я яе адназначна: дзеяч ведаў мае „нявыважаныя і неасцярожныя“ ранейшыя выступленні і рашыў сканалізаваць тон майго выказвання.

Я ўжо даўно зразумеў праўду, якая пацвярджаецца штодзённым жыццём у Польшчы. Зводзіцца яна да таго, што ў нашай краіне выважанасцю і асцярожнасцю нельга нічога дасягнуць. Толькі крыклівасць, катэгарычнасць, рашучасць і экстрэмальнасць вядзе да мэты. Думаю, што прыкладаў такой сітуацыі прыводзіць не трэба. Кожны дзень нашай рэчаіснасці падкідвае іх многа. Выступленне маё было вострае. Найперш сказаў я, што партыя ў справе меншасцей не хацела нічога зрабіць, калі магла, а цяпер, калі не можа, дык хоча. Падкрэсліў таксама, што сённяшняе зацікаўленне меншасцямі не вынікае з патрэб гэтых меншасцей, а з таго, што „Салідарнасць“ апярэдзіла партыю, праяўляючы ў адносінах да нацыянальнасцей значную дынаміку. Крануў таксама рад праблем, якія трэба як мага хутчэй вырашыць. У канцы сказаў аб тым, што аўтары „Белавежы“, у тым ліку і члены Саюза польскіх літаратараў не атрымліваюць ганарараў за беларускую творчасць і што ў гэтым праяўляецца дыскрымінацыя беларускіх пісьменнікаў. Калі я дайшоў да прапановы, каб там, дзе беларусы складаюць больш як 50 прац. насельніцтва, навучанне беларускай мовы было абавязковае, праз залу пракаціўся гоман абурэння. Дабіў я сабраных пастулатам адносна культурнай аўтаноміі для ўсходняй Беласточчыны. І так расталіся мы без узаемнага зразумення.

Пасля майго выступлення прадстаўнікі БГКТ выйшлі са сходу. Мы думалі, што прадстаўленае намі становішча даведзена да ведама ўсіх і што гэтага хопіць. Такі падыход аказаўся памылковым. Высветлілася, што пасля нашага выхаду, паявіліся і пытанні ў наш адрас і выказванні аб праблеме меншасцей у Польшчы. Найбольш дзіўнае тое, што сабраныя, кіруючыся, мабыць, злой воляй, выразна скрыўлена глянулі на маё выказванне, што называецца прычапіліся да слова дыскрымінацыя. Забыліся аб тым, што я аднёс гэтае слова выключна да беларускіх пісьменнікаў. Адзін з прысутных з жарам выступіў супраць мяне, гаворачы з абурэннем, што беларусы невядома чаго хочуць і што хіба мараць аб „грушках на вярбе“. Даказваў тое, што ўсім здаўна вядома, што беларусы маюць усюды доступ уключна з партыяй і міліцыяй. Значыць, такія галасы заснаваліся на непаразуменні.

І ўсё ж такі не можа не цешыць, што ў канцы ваяводская партыйная арганізацыя звярнула ўвагу на нацыянальныя меншасці. Вядучыя дзеячы БГКТ стаялі і стаяць на грунце рэчаіснасці Народнай Польшчы і ўсе яны пры гэтым змагаюцца за беларускія інтарэсы. Таму падтрымліваем кожнага нашага саюзніка. Калі партыя прагне шчыра займацца нашымі патрэбамі, гэта не можа не выклікаць нашай удзячнасці.

Алесь Барскі

З ДРУКУ

АБ СЕЙМАВАЙ КАМІСІІ

„Кур'ер Падляшскі“ (№ 166 ад 28 жніўня г.г.), апісваючы сеймавыя заняткі пасла Уладзіміра Цімашэвіча за апошнія два тыдні, інфармаваў: „Уладзімір Цімашэвіч выбраны намеснікам старшыні Камісіі па справах нацыянальных меншасцяў. Старшынёю з'яўляецца Яцэк Курань, а другім намеснікам — Яўген Чыквін. Найбольш спрэчнае пытанне — гэта нямецкая меншасць і яно, пэўна, будзе першачарговым. Затым разглядацца будзе справа беларускай меншасці. Напэўна, аднак, не раней, як праз некалькі месяцаў. Значыць, ёсць трохі часу, каб сабраць як найбольш матэрыялаў. Таму Уладзімір Цімашэвіч, карыстаючыся пасрэдніцтвам рэдакцыі, звяртаецца з просьбай пісаць яму лісты. Адбудзецца таксама сустрэча двух беластоцкіх прадстаўнікоў у камісіі з беларусамі. Аб тэрміне павдомім.“

САРДЭЧНЫ ДЗЯКУЙ

Чарговы раз нагадваем усім чытачам „Студэнцкай Думкі“, што напачатку гэтага году студэнцкая суполка „Сьвітанак“ распачала збор кнігаў (разнастайных тэматаў, у тым ліку падручнікі) для Беларускага ліцэя імя Браніслава Тарашкевіча ў Бельску-Падляшскім, што на Беласточчыне (Польшча). Шмат нашых чытачоў адгукнулася на заклік, зьмешчаны ў першым нумары „Думкі“. На сёньняшні месяц рэдакцыя атрымала ўжо больш за 700 асобнікаў разнастайных кніжак. Рэдакцыя мяркуе, што багата хто яшчэ зьбіраецца далучыцца да гэтай высакароднай справы. Таму радзім крыху прысьпяшацца, бо ўжо напачатку восені „Сьвітанак“ зьбіраецца пераслаць іх у Польшчу. Нагадваем, што дасылаць ці перадаваць іх можна на адрас рэдакцыі „С.Д.“ альбо спадару Юрасю Траяновічу (адказны), зь якім можна дамовіцца пра сустрэчу, затэлефанаваўшы яму (61-15-89 — хатні — Менск).

Рэдакцыя ад імя нашых суайчыньнікаў зь Беласточчыны зноў кажа шчыры дзякуй чарговым ахвяравальнікам: спадару Прончаву Уладзімеру, інжынэру Менскай фабрыкі Арджанікідзе; спадарам Ігару Моўчану й Альбэрту Маславу, інжынэрам Цэнтральнай наладачнай управы „Прамсувязьэнэрганаладка“.

(„Студэнцкая Думка“ № 8/11.89)

АКТЫЎНАЯ СВІНІНА

Прачытаўшы нядаўна ў прэсе паведамленні аб радыяактыўных прадуктах з Беларусі, загадчык аддзялення санчасці аўтамабільнага завода імя Ліхачова Алег Мельнік вырашыў праверыць на радыяактыўнасць кансервы з прадуктовага „заказу“, атрыманага на мінулым тыдні.

Вынікі атрымаліся непрыемнымі, — расказвае лекар. — Мы праверылі бляшанкі з „Завтраком туриста“. У закрытым выглядзе яны давалі звычайны фон. Але ў адкрытым!... „Бета“ — выпраменьванне перавышала норму больш чым у пяць разоў...

Такое снеданне прапанаваў Аршанскі мясакансервавы камбінат імя М. А. Карначонка. Яшчэ адно пацвярджэнне: у Беларусі з кантролем радыяактыўнасці прадуктаў нядобра.

(*„Московские новости“*)

вае дасведчанне паказвае, што якраз самаўрад найпаўней забяспечвае кожнай грамадскасці магчымасць існаваць і развівацца. З яго ўвядзеннем скончыцца час загадаў недзе зверху, ды на чужой мове. З другога боку, нельга будзе спадзявацца на чыю-небудзь помач. Наша доля ў нашых руках. Наш грамадскі патэнцыял дазваляе большасць уласна нашых праблемаў вырашыць сваімі сіламі. Дзеля таго неабходны нам свой, беларускі, грамадска-палітычны рух. Толькі ў адной грамадзе станем гаспадарамі на сваёй зямлі і партнёрамі для польскай грамадскасці.

Браты! Перад намі цяжкая, але надзейная праца. Хай кожны з нас кіруецца ў ёй словамі барацьбіта за нашу вольнасць, Германа Шыманюка-„Скамароха“: „Ты тут свой між сваімі“!

Ад імя ініцыятыўнай групы па стварэнні Беларускага грамадскага камітэта „Грамада“

Яўген Вапа
Антон Міранові ч
Віктар Стахвюк
Сакрат Яновіч

Кантакт з ініцыятыўнай групай: тэл. 311-18, Беласток, Віктар Стахвюк.

У ЛІТАРАТУРНЫМ АБ'ЯДНАННІ „БЕЛАВЕЖА“

25 жніўня г.г. адбылося пасяджэнне праўлення „Белавежы“. Прысутнічалі: Ян Чыквін (старшыня), Віктар Швед, Юрка Баена, Ян Максімюк, Віктар Стахвюк (сакратар ГП БГКТ).

Ішла гаворка пра бліжэйшыя задумы і мерапрыемствы літаратурнага аб'яднання, якое ў мінулым перыядзе сямідзесятых і васьмідзесятых гадоў шмат страціла са свае творчае актыўнасці і пазіцыі ў культурным жыцці Беласточчыны. У корані гэтых абставін адразу змяніць не ўдасца, таму, як адзначалася на пасяджэнні, трэба арганізоўваць дзейнасць, накіраваную перш за ўсё на ўнутранае падмацаванне беларускага літаратурнага руху шляхам інспірацыі і апекі над літаратурнымі пачаткамі моладзі ды паступовай рэанімацыі тых формаў актыўнасці, якія давалі плён у мінулым.

Была прынята пастанова арганізаваць у ГП БГКТ бібліятэку ўсіх выданняў „белавежцаў“, якія паказаліся да гэтай пары ў Польшчы або па-за яе межамі.

Праўленне палічыла мэтазгодным вярнуцца да колішняй ідэі апрацавання статута літаб'яднання і рэгістрацыі яго як самастойнага згуртавання. Праект статута будзе падрыхтаваны і прадстаўлены на абмеркаванне асяроддзем.

Асноўнай справай, якую разглядалі на пасяджэнні, была арганізацыя літаратурнага семінара „Белавежы“. Усе былі згодны, што трэба вярнуць гэтую форму творчай актыўнасці літаб'яднання. Тэрмін семінара назначаны на 27—28 кастрычніка. У першы дзень плануюцца аўтарскія сустрэчы з вучнямі ў сярэдніх і пачатковых школах. Другі будзе прысвечаны абмеркаванню статута „Белавежы“ і апрацаванню асноўных напрамкаў дзейнасці аб'яднання на бліжэйшую будучыню. Прадбачваецца таксама даклад Яна Максімюка „Чаму варта чытаць Джэймса Джойса?“ (аб)

ХРОНІКА

30—31.08.1989 г. у Беластоку прабывала група кінематаграфістаў кінастудыі „Беларусьфільм“. Мінскі кінарэжысёр Юрый Цвяткоў рабіў тут здымкі да дакументальнага кінафільма „Мяжа на захадзе“ аб падзеях 1939 года ў Заходняй Беларусі.

8.09.1989 г. члены рэвізійнай камісіі Грамадскага камітэта пабудовы Беларускага музея ў Гайнаўцы сустрэліся з вучнямі Гайнаўскага беларускага ліцэя. Старшыня камісіі д-р Уладзімір Юзвюк правёў гутарку на тэму збору экспанатаў, паінфармаваў аб спосабе дакументавання помнікаў матэрыяльнай культуры. Вучні і настаўнікі вырашылі да канца года правесці на Гайнаўшчыне акцыю збору экспанатаў для Беларускага музея. (л)

БЕЛАВЕЖА

СТАРОНКА ЛІТАРАТУРНА-МАСТАЦКАГА АБ'ЯДНАННЯ ПРЫ ГП БГКТ № 362

ДРЭВА КРАІНЫ

Расце няспынна
Дрэва краіны.
Адна галіна —
Białorusini.

Дрэва краіны
Без перабою
Квітнець павінна
З кожнай вясною.

Каб зноў увосень
Усім у хаты
Магло прыносіць
Свой плён багаты.

Калі ж галіна
Адна завяне —
Дрэва краіны
У хворым стане.

Таму, краіна,
Шануй заўсёды,
Усе галіны
З багатым плодам.

Віктар Швед

АСІМІЛЯЦЫЯ

Мы ад свайго ўцякаем і ўцякаем,
Здаецца нам, што ўсе мы з горшай
гліны.
Хоць нас ніхто на сілу не
змушае —
Мы мовы выракаемся, айчыны.

Хаця няма ніякага прымусу,
Хаця ў краіне лёс усіх аднакі,
Не хочам аставацца беларусам,
Усе на сілу ціснемся ў палякі.

Імёны дзецям мы даем чужыя,
Каб шчасціла ім заўжды на
пасадзе.
І толькі прозвішчы пакуль яшчэ
старыя,
Ды прыдзе час — яны і ў гэтым
здрадзяць.

І з кожным днём усё нас меней,
меней,
У польскім моры расплываемся
няспынна.
І будзе згодным з праўдаю
сцвярджэнне,
Што Польшча — аднародная
краіна.

Віктар Швед

РОДНЫ ДОМ

На ўзбярэжжы свету для вятроў
Свой родны дом я восенню пакінуў.
Цяпер у думках, песнях, вершах
Еду туды, да блізкіх сэрцу ніў,
Да хаты, дзе ў шпалерах дрэў
Заўжды птушыны чую спеў.
Іду туды, дзе будзіцца прадвесне
Каля крыніцы звонкай, студні
першай...

Толькі вось ноччу мані ў снах
Лісты трывожныя ўсё піша,
Што быццам вокны абняла
мятліца,
Што ў лузе высахла крыніца,
Што над старонкай роднай змоўклі
песні,
А камень увайшоў глыбока
ў сэрца!...

Юрка Баена

— * —

нэвысказаны буоль ідушчых
шукаўшых свого слова в
чужуом
чэрвоны танэць в жылах
в гуліцях і лабірынтах
жыце мое жыце города і тайны
як всё сплетаецьця і пронікае
в прозрачнум нэбі любві
колі тіха фаля подае тэбэ
піскові бэрэга
як рыбу здохлу мушлю
кусок кія зэрня бурштыну...
можэ так ворочаемось
нэзаміэтно бэз труб і барабана
нэ плач
— прыездэ сморкач
прывэзэ коко
заліэпіт око

— * —

што назвэш
— ужэ нэ твое
попоўнят як рыку
і вычэрпают
тут о собіэ заговорат
обсуждаўшы тэбэ
люстро омыют
можэ вымут з рамы
— выб'ют..........
всё на міэсьці.

З. Сачко

— * —

Прараслі дзёрзкія галінкі рук тканку лісцяў майго дыхання.
Радаснай півоняй цвіту і млею ў чулых праменнях.
Лячу ў блакітны прастор, што звініць вясеннім смехам —
Нічыя — адарваная ад зямлі — у далоні тваёй прападаю.

— * —

Аліне і Юрку Леванеўскім

Голуба белага нясу да цябе на цёплай далоні.
Галубінае сэрца трапечацца пад адзеннем з пёрак шаўковых.
Іду асцярожна па ўсходах, якія пад дах нас вядуць,
пад дах, над якім снягі і вятры, сонцы і непагоды
павіснуць і плыць пажадаюць, безупынныя ў зменнасці.
А голуб крочыць паважна будзе з жонкай крыло ў крыло,
і тупат іх лапак пэўных і нам дабавіць упэўненасці,
бяспечнасці і веры, надзеі і любві.

Міра Лукша

ВЫПАДАК З КОСЦІКАМ

У торг на Пясках запыніў Косціка трохі знаёмы яму шанцоўнік з Млынавага завулка. Косціку не падабаўся ён за яго доўгі язык (даволі частая загана ў тых, хто любіць быць бездакорна апранутым). Загадаваўшы іспанскую бародку ды вусы, шанцоўнік прыпадобніўся ў нечым на дагледжанага, але чамусьці галоднага ката. І ступаць пачаў неяк па-кашэчаму, перамагаючы плебейскую качынасць (не служыў у войску?).

— Вітаю, вітаю, — ужо здалёку загаварыў да Косціка, крануўшы пальцам бераг свайго шырокага брыля жэстам, падгледжаным у каўбойскіх кінафільмах. — Як з найдаражэйшым здароўечкам у васпана?

— Кажы па-нашаму, хутчэй будзе, — даў яму адказ Косцік і сам збянтэжыўся, што сказаў яму „ты“ (здаралася з ім такое, калі беларус ціснуў на польскі лад).

Пасталі; адзін перад адным.

І ад гэтага пайшла дзіўная ім абодвум размова, у якую ні пра што істотнае не гаварылі ўголас.

— У палітыку залазіш, — не падараваў Косціку шанцоўнік, хоць і знізіўся да мужыцкай мудрасці ўсяго баяцца. Але парнуў, мабыць, глыбей: Косцік наскандаліў быў сваёй сястры за тое, што стала яна пярэвараткаю, каб пайсці замуж. Пры гэтым усякага нагаварыў матцы і бацьку, якія глядзелі на Вераніку не іначай, як на будучую бабу.

— Усё зводзіш да пруткай кішкі, — у такім жа тоне не змаўчаў Косцік. І хоць з іранінкай пазіраў ён на той загар у шанцоўніка, ад якога твар і шыя яго ў нечым нагадвалі спечаную цёртую кашу са скваркамі, аднак адчуў, што страчвае ўпэўненасць. Чаму гэта хлеб заядае душу? А чалавек — гэта перш за ўсё жывот?!

Шанцоўнік развёў рукамі і ўсміхнуўся так, што Косцік раптам зразумеў, куды ўваліўся. І бывае ж такое, што сам на сябе кпіну наклічаш ды анямела прымаеш яе, панурыўшыся, бы вінаваты перад судом! Шанцоўнік не спадзяваўся гэткай удачы, ён не імкнуўся да яе. Як бы здзіўлены такою непатрэбшчынай яму, ні ў чым не прыдатным тупіком Косціка, мог звычайна пайсці ад яго ды яшчэ і з узнятай галавою.

— Пабягу, ведаеш, па турэцкія кажухі: спекулянтак наз'язджалася з Варшавы, — сказаў з робленай занятасцю, як у таго, у каго няма большага клопату, чымсьці не прыпазніцца на абед дома. Гэтакія людзі без заядласці. Яны жывуць як быццам першабытнай маральнасцю — не браць для сябе вышэй патрэб.

Косціку ўраз стала брыдка за самога сябе. Гэтае пачуццё брыняла ў ім, бы аб'еўшыся недагатаванай фасоляй. Быў гэта той выпадак, калі нехта, каго ты не паважаеш, замест пакарыстацца нагодаю займець верх над табою і даканаць, узяў ды пашкадаваў цябе... Але Косцік, відаць, усвядоміў сабе нешта важнейшае, менавіта тое, што маючы праўду на сваім баку, сам паводзіць сябе бязлітасна.

Гэтае адкрыццё вельмі спужала яго!

Сакрат Яновіч

„ХВОРЫМ НЕ ШУКАЦЬ ПРАЎДЫ“

Так напісаў Сакрат Яновіч у сваім творы „Пра найважнейшае“ — „Праўда можа забіць. Найважнейшае: жыць, жыць, жыць колькі ўдасца! Пытанне толькі: як? Як жыць? Якой цаною?“...

Пэўна, гэтага не чыталі Ян Чыквін і Алег Латышонак — дыскутанты ў „Літаратурным лістку“ ў „Ніве“ № 36 ад 3 верасня 1989 г. А калі і чыталі, дык... як вада з гусака. Здзіўляе адвага тых дыскутантаў, каб зрабіць Сакрата Яновіча „гарбатым“ ды „крыкуном на пустыні, створанай самім сабою“. Чаго яны толькі не нагаварылі на Яновіча, быццам сварлівыя суседкі. І што ён ім дрэннага зрабіў: пераараў, ці перакасіў, а мо курку ўкраў, што залатыя яйкі зносіць?

Мы, беларусы Беласточчыны, можа не такія ўжо і прыніжаныя, калі знайшлася так зладжаная пара знакамітасцей: „гісторык“ Ян Чыквін і „літаратуразнаўца“ Алег Латышонак. Так, так, гэта не памылка. Чыквін лае аўтара „Беларусі, Беларусі“ за зацямненне гісторыі польска-беларускіх адносін, а Латышонак павучае Яновіча, як пішуцца літаратурныя творы. Цікава, ці гэта ад „логікі сэрца“, ці ад „эмоцыі розуму“?

Не кожны можа зраўняцца з пісьменнасцю і гістарычнымі ведамі Сакрата Яновіча.

Ён са сваёй праўдай выстаяў шмат гадоў. Заўсёды (нават у эпоху Абэцэдарскага) быў верны роднаму, адкрываў вочы „сляпым“ на ўсё беларускае. А што раней рабілі „крытыкі“ Яновіча? Чакалі, пэўна, пары, калі можна безадказна плясці сваю „філасофію“. Дачакаліся.

Палеміка з выказваннямі Чыквіна і Латышонка немагчымая. Шмат у іх бязглуздзіцы. Нават абгрунтаваны погляд Антона Міраповіча не мог паўстрымаць гарачкі апанентаў. Як гарохам у сцяну. Ім няўцям, што Яновіч у сваім эсэ кіраваўся эмоцыяй сэрца і логікай розуму. Таму менавіта польскае асяроддзе ўспрыняло кніжку „Беларусь, Беларусь“ як публікацыю важную і значную. Праўдуматку заўсёды паважаюць, нават тады, калі яна горкая!

Цікава, ці мэта, дзеля якой адбылася гэтая дыскусія (суд над Яновічам), будзе дасягнута Чыквінам і Латышонкам? „Мур маўчання развалены“. Несумненна, дзякуючы менавіта „гарбатаму“ Яновічу, паўстала прорва. Праз яе ўжо могуць лезці да Пілсудскага, каб яго пацалаваць, тыя, якія лічаць, што ён не адвярнуўся задам да беларусаў. Можа, такім чынам, адратуюцца ад Кастрычніцкай рэвалюцыі?...

Але не ўсе беларусы, хоць і „цёмныя“ гэта народ, выбіраюць такі „надзейны спосаб“, каб быць прыстойным.

Ян Мордань

„Ніва“ 1.X.1989 г.

У НАРВЕ НЯКЕПСКА

Некта быў пажартаваў: калі б на Беласточчыне рабіць беларусам аўтаномію, дык трэба было б тэрытарыяльна абаперціся перш за ўсё на тры гміны — Нараўскую, Чыжоўскую і Арлянскую. Да такога выснаву падводзілі вынікі выбараў у Сейм і Сенат 4 чэрвеня 1989 г. На гэтай тэрыторыі беларускія кандыдаты мелі моцную падтрымку, насельніцтва там амаль у 100 працэнтах беларускае, жыве на сваім і ў нікога ласкі не просіць. У перспектыве недалёкіх, як ходзяць чуткі, выбараў у тэрытарыяльныя органы самакіравання роля гмінных асяродкаў у агульным грамадска-культурным жыцці, несумненна, значна павысіцца. Радыкальная рэформа тэрытарыяльных самаўрадаў паставіць у новай сітуацыі таксама і беларускае пытанне на Беласточчыне. Будуць створаныя прадпасылкі дзеля таго, каб, між іншым, і нацыянальнае жыццё беларусаў займела сваю грамадскую і гаспадарчую апору. Якраз на тых абшарах, дзе беларусы складаюць вырашальную большасць і захочуць „пра свае справы гаварыць самі“. Паколькі шырокая аўтанамізацыя тэрытарыяльных самаўрадаў — гэта для дзяржавы непазбежнасць, непазбежнасцю здаецца і ўзнікненне „тэрытарыяльных цэнтраў беларускага нацыянальнага жыцця“. На пачатак, хаця б у тых трох вышэй згаданых гмінах. Інакш нам і нельга думаць. паколькі ўсе добра ведаем, якія вынікі ў адносінах да нашага нацыянальнага жыцця дала адміністратыўная сістэма кіравання „зверху ўніз“. Сапраўды, бліжэйшы перыяд пакажа, ці здолеем мы ўзяць адказнасць за свой нацыянальны лёс на сябе і адчуць сябе гаспадарамі на сваім. Будучыя тэрытарыяльныя выбары радных будуць для нас, беларусаў, бадай ці не важнейшымі за выбары ў парламент.

Наведаць дырэктара Гміннага асяродка культуры ў Нарве Яна Грынявіцкага я збіраўся ўжо ад зімы, калі мы выпадкова сустрэліся з ім на адной „імпрэзе“ ў Арэшкаве. Сустрэча наступіла пасля дзесяці гадоў, якія мінулі ад заканчэння намі ліцэя ў Гайнаўцы. Ян некалькі разоў потым дасылаў мне запрашэнні на некаторыя мерапрыемствы, якія арганізаваў у Нарве, але мне ўсе неяк не выходзіла выбрацца да яго. Паехаў я зусім нядаўна, будзённым днём, без асаблівай „нагоды“. Рупіла пагаварыць пра мінулае, а таксама і пра яго працу сягоння. Ян перабраўся ў Нарву з сям'ёю год назад, вярнуўся, так бы сказаць, у родныя мясціны, паколькі сам ён з Крыўца, вёскі ў Нараўскай гміне. Раней працаваў культурна-асветным інструктарам у Гайнаўцы. Закончыў рускую філалогію ў Беластоку. Падчас вучобы пазнаёміўся з будучай сваёй жонкай Ірэнай. Зараз яны маюць трое дзяцей: трох бойкіх хлапчанят, Адася, Паўла і Лукаша.

— Нічога цікавага, пэўна, не змагу пра Яна дадаць, — сказаў мне начальнік Нараўскай гміны інжынер Міхал Гацута. — Калі ён сам вам пра сябе расказаў, дык ведаеце найлепш. Гэта чалавек з ініцыятывай, яму падказваць не трэба. Я асабіста вельмі цешуся, што Ян стаў у нас працаваць. Нешта ў нас у культурным жыцці заварушылася.

— Ад чаго я пачынаў? — апавядае мне Ясь. — Узяў вядро з вадою і шчотку і пачаў прыбіраць клуб.

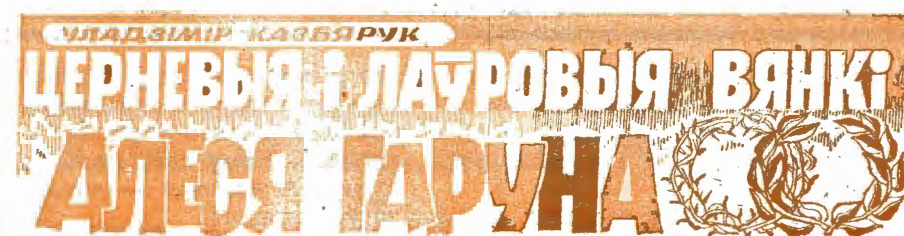
Зала клуба месціцца ў старым будынку пажарнікаў. Ад 1987 года ідзе ў Нарве пабудова новага клуба. Міне яшчэ год-два, калі можна будзе там абсталёўвацца.

Ведаеш, настаянна арганізуем тут дыскатэкі. Нічога ў гэтым арыгінальнага, але ёсць аказія зарабіць крыху граша на культурную дзейнасць. З грашыма, як усюды, тугавата. Дапамагаюць нешматлікія ў Нарве прадпрыемствы і ўстановы. Апошнім часам нараўскі ПОМ пераказаў на культурную дзейнасць 150 тысяч злотых, 100 тысяч мы атрымалі ад Спулдзельчага банка. Дырэктар банка Ольга Якубоўская вельмі нам спрыяе.

Хто яшчэ працуе ў Гмінным асяродку культуры апрача самога дырэктара? Ёсць інструктар-мастак, інструктар фатаграфіі. Шукаю яшчэ музычнага інструктара, а прынамсі акампаніятара на пачатак. Хачу зрабіць тут музычны калектыў. Дзякуючы дапамозе Марыі Маранды, дырэктара аддзела культуры і мастацтва Ваяводскай управы, ёсць у нас ужо: піяніна, арган, гітары, мікрафоны і гукаўзмацняльнікі. Пяцёх ахвотных хлопцаў рвуцца іграць. Горай з памяшканнем для іх, але пакуль што няхай іграюць у зале клуба.

Ян разгортвае свой дырэктарскі сшытак і прыгадвае некаторыя мерапрыемствы. Супольна з гміннай бібліятэкай арганізуе чытальніцкія і паэтычныя конкурсы для дзяцей. Мусіш абавязкова ўспомніць пра дырэктарку бібліятэкі Алу Сяткоўскую, папярэджвае мяне. Без яе немагчыма было б наладзіць працу з дзецьмі. Калі ласка, Ясь.

Дзякуючы ініцыятыве Яна пачаў энергічна дзейнічаць жаночы спявачы калектыў „Тыневічанкі“ з Тыневіч-Вялікіх. Замацаваліся сувязі з суседнімі гмінамі. У Нарве выступаў калектыў з Чыжоў, бельскія „Васілёчкі“, хор з Гайнаўкі. Ужо двойчы гасцяваў у Нарве калектыў „Спадчына“ з Бераставіцкага раёна Гродзенскай вобласці. Апошні раз зусім нядаўна, 10 верасня, на гмінных дажынках. Гэта дзякуючы перш за ўсё прэзасу Гміннай спулдзельні ў Макаўцы Віктару Рэенту, які мае

(Працяг са стар. 1)

карні ў Мінску. Тут друкавалася адозва пад назвай „Ко всем трудящимся“, у якой рабочыя заклікаліся да барацьбы не на жыццё, а на смерць за сацыялізм. Гаруна засудзілі на катаргу, якая з цягам часу была заменена пасяленнем у Сібіры. Ссылку адбываў у Кірэнскім павеце Іркуцкай губерні. Там займаўся сталярскімі работамі. Вясной 1914 г. атрымаў права выбару месца жыхарства ва ўсёй Сібіры. У гэтым жа годзе пачаў працаваць на Лене вадалівам, а з 1915 г. — на залатых капальнях у Бадайбо, дзе і сустрэў Лютаўскую рэвалюцыю. Тут ён быў абраны дэпутатам Савета Ленскай золатапрамысловай акругі.

З Сібіры Алесь Гарун, хворы на сухоты, у верасні 1917 г. вярнуўся ў Мінск. Тут, у складаных умовах нямецкай акупацыі, займаўся пісьменніцкай і грамадскай дзейнасцю. У 1918 г. рэдагаваў газету „Беларускі шлях“, актыўна ўдзельнічаў у дзейнасці беларускіх арганізацый, якія існавалі на акупаванай тэрыторыі.

Як і многія дзеячы беларускай і рускай культуры (у тым ліку і Максім Горкі), А. Гарун спачатку не зразумеў сутнасці Кастрычніцкай рэвалюцыі. Ён не ведаў палітыкі маладой Савецкай улады па самых важных для яго пытаннях — нацыянальным, зямельным, аб вайне і міры. У верасні 1919 г. ён вітаў у Мінску Пілсудскага. Відаць па ўсяму, што рабіў гэта не па свайму перакананню, а з тактычных меркаванняў, каб забаяваць давер і ўвайсці ў склад Беларускай вайсковай камісіі, якая павінна была стварыць беларускую антысавецкую армію. Але, стаўшы неўзабаве яе членам, быў адным з тых, хто не дапусціў да стварэння такой арміі. Летам 1920 г. яго, цяжка хворага, вывезлі санітарным цягніком у Кракаў, дзе ён памёр у ліпені месяцы.

Алесь Гарун пачаў пісаць вершы змалку, спачатку на рускай мове, затым на беларускай. Раннія яго творы не захаваліся. 1905-м годам датуецца паэма „Мае коляды“ (апублікаваная ў Вільні ў 1920 г. пад псеўданімам А. Сумны). Гэта — гісторыя нечаканага абуджэння нацыянальнай свядомасці ў беларускага вясковага хлопчыка. Першы верш „Маці-Беларусі“ пабачыў свет у 1907 г. у газеце „Наша ніва“ (№ 23). У 1908 г. з'явіліся два вершы: „Януку Купале“ (паэтычны водгук на зборнік „Жалейка“) і „Нач-

з Бераставіцай свае кантакты. Дарэчы, кажа мне Ян Грынявіцкі, ты падшыкуй прэзасу нейкі добры тэкст прывітання на беларускай мове, а то яму ўжо абрыдла выступаць на Беларусі па-польску. Сам ён адчувае сябе ў беларускай мове не дужа ўпэўнена, а баіцца, што калі б выступіў „па-нашаму", то не ўсе яго зразумелі б. Мы дамаўляемся, што выryхтую тэкст, прыкідваючы яго ідэйную і агульнагрaмадскую пакіраванасць на гадавіну Кастрычніцкай рэвалюцыі.

Цікавіць мяне, як выглядае культурнае жыццё па-за самой Нарваю, у вёсках. Сетка вясковых клубаў не такая ўжо і рэдкая. Ёсць клубы ў Макаўцы, Рэпісках, Тыневічах, Ласінцы, Анцутах, Трасцянцы, Адрынках, вясковыя святліцы ў Храбустоўцы, Васьках, Янове, Даратынцы. Людзі будуюць грамадскім пачынам клубы ў Кутавой, Кавеле, Крыўцы.

— Усё залежыць ад актыўнасці людзей, — кажа начальнік гміны Міхал Гацута. — Не магу сказаць, што ў маёй гміне людзі такой актыўнасці не праяўляюць. Не ўсе, аднак, ведаюць, што кожная вёска мае свой асобны фонд, якім сама можа распараджацца, гэта значыць, вясковы сход можа ім распараджацца. Часам бывае, што людзі між сабою ў вёсцы не надта ладзяць і тады, зразумела, цяжэй арганізаваць грамаду дзеля нейкага агульнага пачыну.

Нагадваецца мне, як ў маёй роднай вёсцы Ляхі (яна таксама ў Нараўскай гміне) людзі рабілі дарогу. Кагалам усе не пайшлі, паколькі некаторыя адмовіліся, абгрунтоўваючы тым, што іхняе поле якраз з іншага боку вёскі і яны па той дарозе ездзіць не намерваюцца.

— Ну, гэта рэдкасць, — смяецца Міхал Гацута. — У Ляхах людзі, што трэба. Солтыса мaеце там энергічнага. Ды і радны з вашай вёскі ёсць.

Ян Грынявіцкі паведамляе мне, што хоча паклікаць у Нарве нешта накшталт камітэта да спраў культуры, у які ўваходзілі б прадстаўнікі мясцовых прадпрыемстваў і ўстаноў. Вядома, тут і справа грошай, але не толькі. Патрэбна шырэйшае супрацоўніцтва ў галіне культурнай дзейнасці. Не хачу рабіць супроць людзей. Сам магу ім нешта прапанаваць, але неабходна грамадская акцэптацыя.

Натуральна, хацелася б закончыць гэты кароткі нарыс пра свайго сябра нечым абагульняючым і аптымістычным. Ды наўрад ці ў наш час такое каму-небудзь спатрэбіцца. Несумненна тое, што для Нараўскай гміны радыкальная рэформа самаўрадаў нястрашная. На месцы ёсць людзі, якія дадуць рады і тады, калі трэба будзе прыняць большую адказнасць і спадзявацца галоўным чынам на сябе. Адзін з іх — Ян Грынявіцкі.

Ян Максімюк
Фота аўтара

Ян Грынявіцкі з сям'ёю.

Паважаныя калегі!

Да нас у аддзел прэсы-Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі, звярнулася ініцыятыўная група па стварэнню заапарка ў Мінску з просьбай дапамагчы ў арганізаванні выстаўкі плакатаў, даведнікаў, праспектаў і іншых матэрыялаў, расказваючых аб заапарках розных краін свету.

Мы хацелі б праз вашу газету перадаць гэту просьбу ў заапаркі вашай краіны. Загадзя дзякуем за пасрэдніцтва. Матэрыялы можна кіраваць на адрас: БССР, 220018, г. Мінск, вул. Якубоўскага, 86. Навукова-вытворчае аб'яднанне „Цэнтр", аддзел № 191. Тэл. 59-53-95.

З павагай

Намеснік старшыні Прэзідыума
Н. Нерад

Ад рэдакцыі: І зноў просьба да нашых чытачоў з тых гарадоў, дзе ёсць заапаркі. Паспрыяйце ініцыятыўнай групе з Мінска навязаць лучнасць з мясцовымі заапаркамі.

Паважаная рэдакцыя!

Быў я ў камандзіроўцы ў Брэсце. З цікавасці купіў вашу газету і прывёз яе ў горад Акцюбінск, дзе я з сям'ёй жыву. Прачытаў „Ніву", а быў гэта 32 нумар. Артыкулы ў газеце даволі абшырныя і вельмі мяне зацікавілі. Цешуся, што беларусы, якія жывуць у дружалюбнай Польшчы, паспяхова вырашаюць свае праблемы.

Некалькі слоў аб сабе. Маё прозвішча Самарай. Родам я з Брэсцкай вобласці, Камянецкага раёна, вёска Вешка-Мала. Старыя людзі ў вашай старонцы павінны ведаць майго бацьку Самарая Івана Антонавіча, вядомага перад вайной рымара. Бацька многа мне ў дзяцінстве расказваў аб гэтых мясцінах, а асабліва аб вёсцы Зубачы. Памёр мой бацька ў 1967 годзе. Я жанаты. Жонка Тамара, яе дзявочае прозвішча — Іглеўская. У нас двое дзяцей: дачка — Марына і сын — Уладзіслаў, якія зараз служыць у арміі і восенню вернецца дадому. Мне 53 гады.

Зараз мне вельмі хочацца падпісацца на „Ніву", але як гэта зрабіць? Можа хтосьці з чытачоў зможа выпісаць або сістэматычна дасылаць мне паасобныя нумары? У абмен я змагу высылаць любыя нашыя выданні або маркі, паштоўкі, календары і т.п. Рэдакцыю прашу даслаць мне „Ніву" нумар 33.

Іван Самарай
Казахская ССР,
463011 г. Актюбинск — 11
Ленинский проспект 70,
корп. 1, кв. 147

Ад рэдакцыі: Жаданы нумар „Нівы" высылаем. Нашых чытачоў з БССР просім дапамагчы аўтару пісьма падпісацца на наш тыднёвік.

ЛЮБІЦЕЛЯМ СЦЭНІЧНАГА СЛОВА

ГП БГКТ і рэдакцыя „Нівы" аб'яўляюць конкурс сцэнічнага слова пад лозунгам „Беларусь". У конкурсе могуць прыняць удзел вучні сярэдніх школ, студэнты і дарослыя. Конкурс будзе праводзіцца ў дзвюх формах: дэкламацыя дзвюх літаратурных твораў або фрагментаў (вершам і прозай) і сцэнічная пастаноўка любога літаратурнага твора адной або некалькімі асобамі (да пяці асоб). Агульны час дэкламацыі не павінен перавышаць 6 хвілін, а час сцэнічнай пастаноўкі — 20 хвілін. Конкурс праводзіцца на беларускай мове. Заявы аб удзеле трэба дасылаць у ГП БГКТ у Беластоку, вул. Варшаўская 11, да 15 кастрычніка 1989 года. Конкурс адбудзецца ў двух этапах: элімінацыі — да 20 лістапада 1989 г. і фінал — 2 снежня 1989 г. Каб прыняць удзел у элімінацыях, трэба падрыхтавацца да выступлення і скантактавацца з ГП БГКТ (адказны за конкурс — Ян Мордань). Аб тэрміне і месцы правядзення элімінацый удзельнікі будуць павядомлены.

ЛІТАРАТУРНЫ ВЕЧАР ЯНА ЧЫКВІНА

Ваяводская публічная бібліятэка імя Лукаша Гурніцкага ў Беластоку сардэчна запрашае на літаратурны вечар, прысвечаны паэзіі Яна Чыквіна, які адбудзецца 2 кастрычніка г.г. у чытальні бібліятэкі (вул. Кілінскага 16) а 17 гадзіне. Творчасць паэта прадстаўляць будуць Тэрэза Занеўская і Вальдэмар Смашч.

Перад спатканнем можна будзе набыць зборнік паэзіі Яна Чыквіна „Сонечная вязь". (аб)

ныя думкі" — прачулы ўспамін аб родных мясцінах, ад якіх аўтар быў адарваны. Мастацка-вобразная асаблівасць твора ў тым, што тут ява ўвесь час пераплятаецца са сном, а рэальная рэчаіснасць з казкай.

Літаратурная творчасць А. Гаруна набірала разгон у турме і разгарнулася ў Сібіры. Якіх гэта яму намаганняў каштавала — аднаму Богу вядома. І толькі зрэдку ў паэтычных радках прарывалася жальба на тыя пакутлівыя ўмовы, што давілі яго няшчадна.

Перад першай сусветнай вайной і ў пачатку яе паэтычныя творы друкаваліся ў „Нашай ніве", калектыўных зборніках, календарах, а таксама ў газеце „Беларус". У пісьме да Вацлава Ластоўскага ў 1912 г. Алесь Гарун паведамляў, што піша п'есу ў вершах „Дэпутат", аднак да нашых дзён яна не дайшла.

Паступова ў А. Гаруна назбіралася цэлая кніжка астрожных і сібірскіх „маркотных песень-дум" і склаўся зборнік „Матчын дар", які ў 1914 г. трапіў у Мінск. Але тут пачалася ваенная завіруха, якая па-свойму распарадзілася лёсам не толькі мастацкіх твораў, але і ўсяго народа.

Хтосьці захаваў зборнік, які пабачыў свет у 1918 г. пасля таго, як аўтар вярнуўся з Сібіры. У новых умовах Алесь Гарун некалькі вершаў дадаў, а некаторыя перапрацаваў. Потым зборнік перавыдаваўся ў 1929 г. і ў 1988 г. (калі з'явілася факсімільная копія першага выдання).

У перыяд грамадзянскай вайны ў розных перыядычных выданнях і калектыўных зборніках друкуюцца вершы, апавяданні і публіцыстычныя артыкулы пісьменніка. Акрамя „Матчынага дару", да нас дайшоў яшчэ зборнік п'ес для дзіцячага тэатру „Жывыя казкі" (1920 г.), некалькі дзесяткаў паэтычных твораў, 7 апавяданняў. Уся гэтая спадчына сёння сабрана і неўзабаве (мабыць, у 1990 г.) павінна з'явіцца ў друку.

Па сваіх матывах і тэматыцы паэзія А. Гаруна блізкая да паэзіі Я. Купалы і Я. Коласа. У яго такое ж неадольнае жаданне лепшай долі для народа, такая ж непрымірымасць да несправядлівасці, гатоўнасць ахвяраваць сабой для шчасця бацькоўскай зямлі, для людзей. І толькі больш абвостраны сум па радзіме, па волі, якой ён быў пазбаўлены столькі гадоў. У А. Гаруна такая энергія і дынамічнасць паэтычнага радка, страснасць пачуццяў, багацце і разнастайнасць рытму, рыфмаў, форм мастацкай вобразнасці, нечаканых паваротаў думкі, што ён у гэтых адносінах, як ніхто, бадай, у беларускай паэзіі мог спаборнічаць з Янкам Купалам. Кожны верш паэта, кожны яго радок, напісаны ў Сібіры, — гэта і водгулле пакуты, але і сімвал веры, споведзь і скарга выгнанніка, і сведчанне нязломнай, непахіснай вытрымкі. І разам з тым — шчымлівае, неадольнае пачуццё духоўнай сувязі з роднай зямлёй.

Чытача твораў Алеся Гаруна на кожным кроку здзіўляе незвычайнае багацце інтанацый, мастацка-вобразных, лексічных, сінтаксічных форм.

Задача сапраўднай паэзіі бачыцца Алесю Гаруну ў тым, каб рваць „духа путы" і праз барацьбу набліжаць вызваленне ад прыгнёту і несправядлівасці. Творы пісьменніка даюць нам выразнае ўяўленне пра пакуты і трывогі яго пакалення, пра ідэалы таго часу. Чытаючы А. Гаруна, не раз і не два мы будзем захапляцца яго дальнабачнасцю, непахіснай верай у перамогу праўды і ўсведамленнем таго, якім цяжкім і пакутлівым будзе шлях да гэтай праўды, да ўсеагульнай справядлівасці:

... І покуль сонца ўзыйдзе,
Дык вочы выесць нам салоная
раса,
І покуль першы дзень людскога
шчасця прыйдзе,
Мільёны сэрц праткне гароты
злой каса.

(Заканчэнне ў наступным нумары.)

ЦАРКВА У МАЛЕШАХ

ПОМНІКІ КУЛЬТУРЫ

Найраней друкаваная заметка аб вёсцы і двары ў Малешах паходзіць з 1540 года, а жыхары яе, даўнія баяры, ужо як каралеўскія мужыкі ў Бранскім старастве, суседуюць з вёскамі дробнай мазавецкай шляхты.

Паводле той жа крыніцы („Пісцовая кніга Гродненской Экономіі"), у 1563 г. „у вёсцы Малешы Свірыдскага войтаўства ідучы правым бокам „W tho siolo od Młodzianowa" жыве Сцяпан — поп (айцец) Малішэўскі, „ku cerkwy przy thim siele stoiacz wolne od plathu — 2 włoki".

Насельніцтва адрабляла паншчыну на фальварку Буйнова. Пасля шведскага наезду ў вёсцы засталіся толькі 3 мужыкі. Паводле пагалоўнага рэестра, у 1676 у вёсцы Малешы 49 асоб плаціць 90 злотых, а свяшчэннік — 8 злотых.

Сярод жыхароў пераказваецца аповесць, звязаная з каменем, які знаходзіўся яшчэ ў XIX ст. ва ўрочышчы Шаркова і называўся „Божай ступенькай". На ім відаць было адбітак левай чалавечай ступні, след палачкі і паўмесяца. Легенда гаворыць, што гэта след Багародзіцы, якая наведала гэтую старонку.

Найранейшы вобраз царквы паходзіць толькі з пачатку XVIII стагоддзя. У генеральным візіце з 1727 г. чытаем: „cerkiew pod tytułem Podwyższenia Krzyża w kolacji Jego Królewskiej Mości przy której zostaje prezentowany wielebny ojciec Stefan Szumikowski... cerkiew drewniana jeszcze nie stara pod dachem gątowym z kopułą jedną... cmentarz słabo ogrodzony... dzwonica na babińcu pod daszkiem gątowym". У прадстаўленым візіце, апрача абсталявання і прыладаў трэба ўспомніць аб набожных кнігах — пісаным Евангеллі, апраўленым у аксаміт і срэбра, друкаваным Апостале, друкаваным Віленскім вялікім служэбніку, пісаным Октоіху, пісаных Мінеях празнічных, пісаных Тріодіях абеіх, Трэбніку друку Мамоніча, друкаваным старым Псалтыры, друкаваных выкладах Галятоўскага. Сам прыход складаўся з вёсак: Малешы, Шпакі, Пугачы і Хаева.

З другой паловы XVIII ст. можам знайсці дакументы, якія датычаць спрэчкі за ворную зямлю між абшчынамі вёсак Шпакі і Малешы, баярамі і солтысам Бранскага староства, а Міхалам і Яннай з Хрэптовічаў Стражыцамі — пасэсарамі войтаўства ў вёсцы Малешы — узаемнымі істцамі і адказчыкамі. У 1790 г. у Малешах запісана 41 дым.

Пасля прылучэння уніятаў да праваслаўнай царквы ў 1839 г. у Малешах была маленькая царкоўка, а колькасць прыхаджан у 1847 г. налічвала 325 мужчын і 300 жанчын. Узнікла патрэба пабудовы новай царквы. У 60-х гадах XIX ст. Бельскі ўезды аддзел пабудовы праваслаўных цэркваў выдзяліў 3000 рублёў і даў дазвол царкоўнаму апякунству будаваць царкву гаспадарчым чынам. На такую суму грошай не было магчымасці распачаць пабудову і прыхаджане рашылі на пачатак пабудаваць цагельню. Давозілі гліну і штодзённа на працягу 2-х гадоў пры пабудове храма працавала 50 чалавек. У 1870 г. пабудова закончылася і 29 чэрвеня царква ап. Пятра і Паўла была пасвячана. Стаяла яна на скрыжаванні дарог. Старую царкву, у сярэдзіне вёскі, рашылі ў 1881 г. перанесці на могільнік. Абедзве гэтыя цэрквы былі аздобай малешаўскага прыхода, але лёс іх быў трагічны. Могільнікавая царква была разабрана, а прыхадская ў 1944 была ўзарваная.

Нягледзячы на цяжкую сітуацыю, якая склалася пасля II вайны (разбураная адна царква, другая разабраная, частковае эвакуіраванне насельніцтва ў БССР, падполле), прыхаджане рашылі ўзяцца за немалы труд — пабудову царквы на старажытным месцы. Пабожных і шчырых вернікаў, якія выцерпелі столькі паваенных кашмараў, пакут і бадзяння, не задавальняла згуртаванае рэлігійнае жыццё пры прыхадскім доме. З тагачасным настаяцелем, а. Антонам Зыбайлам, узяліся за працу. У 1954 г., у дзень ап. Пятра і Паўла, пасвяцілі новую царкву. Стала яна пасярод вёскі, агароджаная плотам з палявога камення. Наперакор пастаяннай міграцыі вясковага насельніцтва ў горад, дзякуючы шчырым прыхаджанам, у выглядзе царквы відаць іх дбаласць. Дзякуючы намаганням цяперашняга настаяцеля а. Васілія Негярэвіча пабудавалі мураваны прыхадскі дом, які пасвяцілі ў юбілейны год 1000-годдзя Хрышчэння Русі.

Р.С.

Прыхадскі дом у Малешах.

КАРОТКІ АБРЫС БЕЛАРУСКАГА ПЫТАННЯ

ПАДРЫХТАВАЎ АЛЯКСАНДР БАРШЧЭЎСКІ

Распрацоўка, якую пачынаем публікаваць у „Ніве", мае выключны характар. Яе назоў у арыгінале гучыць: **Szab Generalny — Oddział II. L. ew. 3. Tylko do użytku służbowego. Krótki Zarys Zagadnienia Białoruskiego. Warszawa, dnia 31 stycznia 1928 r. На другой старонцы знаходзіцца паясненне: Referat opracowany na podstawie materiałów Oddział II Szt. Gen.** Аўтар або аўтары матэрыялу нам невядомы. Машынапіс распрацоўкі налічвае 426 старонак. „Кароткі абрыс беларускага пытання" напісаны па-польску.

Пачынаем друкаваць гэты дакумент таму, што прадстаўляе ён сабой выключную гістарычную каштоўнасць. Па сутнасці з'яўляецца ён палітычнай гісторыяй Беларусі ад яе пачатку да 1927 года, зразумела, гісторыяй не поўнай, але дасканала выясняючай многія белыя плямы.

Праўдападобна, дакумент апрацоўваўся яшчэ да майскага перавароту Пілсудскага. Аднак канчаткова яго формула ўзнікла ў пілсудчыкаўскім генеральным штабе. Факт гэты ў значнай ступені акрэсліў палітычнае вастрыё „Кароткага абрысу". Побач вялікай дозы аб'ектывізму, у матэрыяле выступае і суб'ектывістычная тэндэнцыя. Для прыкладу, аўтар або аўтары вельмі часта ўжываюць паняцце „бальшавіцкая акупацыя Беларусі", але ні разу гэтага тэрміну не адносяць да польскіх экспансіўных практык на тэрыторыі Беларусі. Нягледзячы на гэта, „Кароткі абрыс..." прадстаўляе велізарнае гістарычнае значэнне асабліва ў ілюстрацыі перыяду Кастрычніцкай рэвалюцыі і беларускага нацыянальнага руху ў Заходняй Беларусі. Знаходзім у ім вялікую колькасць малавядомых або ўвогуле невядомых фактаў, якія памагаюць рэканструяваць гісторыю Беларусі. Няма сумнення, што аўтар ці аўтары мелі доступ да архіўных паліцэйскіх матэрыялаў, да якіх мы часта да сёння доступу не маем.

У сувязі з тым, што друк цэласці дакумента заняў бы некалькі гадоў, будзем старацца рабіць пэўныя скарачэнні тых фрагментаў, якія маюць не першапланавае значэнне.

— ✳ —

ЧАСТКА I

Гістарычнае развіццё Беларусі

Раздзел .I

Абшар, які займалі плямёны, з якіх выводзяцца беларусы. Характарыстыка плямёнаў. Перыяд княстваў. Школьніцтва на Беларусі ў XVI і XVII стагоддзях. Рэлігійныя і нацыянальныя адносіны. Раздзелы Польшчы. Удзел беларусаў у польскіх паўстаннях. Сусветная вайна. Нямецкая акупацыя. Захоп Беларусі польскімі і бальшавіцкімі войскамі. Бальшавіцкая акупацыя. Рыжскі трактат і цэнтральная Літва.

Абшар, які сёння займаюць беларусы, у IX і X стагоддзях пасялялі рускія плямёны: 1) дрыгавічы — паміж Прыпяццю і Дзвіною, 2) крывічы — у верхнім цячэнні Дзвіны, Волгі, Дняпра і 3) радзімічы — над Сожам. Аб дагістарычным жыцці гэ-

УЗНАГАРОДЫ УРУЧЫЎ КОНСУЛ

Час з яго перабудовачнымі працэсамі выклікаў у нашым жыцці з'явы, якія яшчэ зусім нядаўна не маглі стаць зместам нашых думак і дзеянняў. Новае мысленне прымусіла па-новаму ацаніць многія падзеі мінулых гадоў, змяніць існуючыя да гэтага погляды на некаторыя старонкі нашай гісторыі, у тым ліку і на тыя, якія датычаць апошняй вайны.

Вось пацвярджэнне гэтаму. Услаўляючы ветэранаў Вялікай Айчыннай, ці задумваліся мы аб тым, што жывуць сярод нас людзі, якія яшчэ задоўга да злавеснага 22 чэрвеня 1941 года са зброяй у руках перапынілі шлях гітлераўскаму фашызму, амаль за два гады да таго, як першы каваны бот варожага салдата ступіў на савецкую зямлю, ужо паспыталі і едкасць парахавога дыму, і посвіст баявых снарадаў, смерць сваіх таварышаў і жорсткую, бесчалавечную сілу гітлераўскіх армад, зрабіўшых замах не тое што на свабоду еўрапейскіх народаў, але, здавалася, на ўсё жывое на нашай планеце.

Ёсць сярод нас такія людзі. Адны з іх перанеслі цяжкія раненні, іншыя — перажылі пакуты фашысцкага палону.

І вось яны, удзельнікі польска-нямецкай вайны, у верасні 1939 года — жаўнеры польскага войска, сабраліся ў малым зале райвыканкома. Сямёра іх — сагнутых гадамі, убеленых сівізною і зрэзаных глыбокімі маршчынамі — сядзела за сталом у чаканні хвалюючага моманту. А запрасілі іх сюды для ўручэння польскіх урадавых узнагарод за ўдзел у тых вераснёўскіх, ужо 50-гадовай даўнасці, адчайных, не на жыццё, а на смерць баях, калі гітлераўцы ўпершыню паспыталі на ўласнай скуры, што такое ненавісць народа да сваіх рабаўнікоў.

Ружы консулу ўручае першы сакратар Івацэвіцкага райкома партыі С. К. Пісарэвіч.

М. Абядзінскі прымацоўвае медаль на грудзях ветэрана другой сусветнай вайны А. І. Ламейкі.

Пасля ўступнага слова старшыні раённага савета ветэранаў вайны і працы І. А. Тарасевіча выступіў консул ПНР у Мінску Мечыслаў Абядзінскі. Ён напомніў прысутным, што сёлетні год з'яўляецца годам паўвекавога юбілею пачатку другой сусветнай вайны, у якой плячом да пляча змагаліся з лютым ворагам палякі і беларусы, украінцы і рускія. У барацьбе кавалася братэрства народаў-суседзяў, агульнымі намаганнямі і ахвярамі заваёўвалася перамога.

Польскі народ, сказаў М. Абядзінскі, помніць сваіх герояў, удзячны ім за здзейснены подзвіг. І вось, у год 50-годдзя тых трагічных падзей, урад ПНР узнагародзіў юбілейнымі медалямі шэраг жыхароў былых заходніх абласцей Беларусі, у тым ліку і з нашага раёна.

Консул зачытвае гэты ўказ — і адзін за адным падыходзяць да яго салдаты 39-га. Узнагароды атрымліваюць Андрэй Міхайлавіч Серада і Іван Іванавіч Галашэўскі з Быцені, Аляксандр Федаравіч Клімаў з Выганашчаў і Васіль Фаміч Дубіна з Панкоў, Іван Мікалаевіч Гаўрусік з Краглевіч, Аляксандр Іосіфавіч Ламейка і Іосіф Мікалаевіч Журко з Даманава. „Дзякую", „Бардзо дзенькуе", „Нех жые" — гэтыя словы неадной чы гучалі ў той момант, калі да пінжакоў прымацоўваліся шэрага колеру медалі з лічбай „1939" на адным баку і словамі „За ўдзел у абарончай вайне. Айчына" — на другім.

У сваім заключным слове Мечыслаў Абядзінскі шчыра падзякаваў узнагароджаным за іх ратны подзвіг, пажадаў здароўя і даўгалецця, а таксама поспехаў усім працоўным раёна. Ён звярнуўся да ветэранаў і прысутных з просьбай аказаць дапамогу ў пошуках новых герояў, перад якімі польскі ўрад лічыць сябе ў даўгу за ўдзел у мінулай вайне.

Польскаму консулу падзякаваў за прыезд у раён і яго цёплыя пажаданні першы сакратар РК КПБ С. К. Пісарэвіч. Сцяпан Канстанцінавіч уручыў М. Абядзінскаму чырвоныя ружы — сімвал дружбы двух народаў, замацаванай крывёю, пралітай паўвеку назад.

М. Рымач

Фота М. Гармаша

тых плямёнаў ведаем наогул мала.

У магілы клалі прадметы, якія ў разуменні дадзенай грамады ці племені памёршы павінен мець пры сабе ў пазагробным жыцці. (...)

Зброю ў існуючых на Беларусі курганах знаходзім рэдка. Намнога часцей знаходзяцца ў іх сельскагаспадарчыя прылады, вагі, рамесныя прылады і т.п. Сведчыць гэта аб тым, што мясцовы люд або плямёны не мелі ваяўнічага, а вельмі лагодны характар. Займаліся яны галоўным чынам сельскай гаспадаркай, даволі пашыранай жывёлагадоўляй, развітым гандлем і такім рамяством, як ткацтва, бандарка, ганчарства.

Вельмі часта ў курганах знаходзілі рознага тыпу ўпрыгожанні. Сярэбраныя, бронзавыя і шкляныя нашыйнікі. Нашыйнікі з аметыстаў або іншых дарагіх каменняў. Некаторыя з упрыгожванняў характарызуюцца выключнай вытанчанасцю і сведчаць аб высокім пачуцці характва ў мясцовых плямёнаў. Знаходзілі часта ў курганах пярсцёнкі і бранзалеты, якія сведчаць аб дабрабыце жыхароў.

Дагістарычны нарыс трох вышэй названых плямёнаў цяжка прадставіць у сцісла акрэсленым храналагічным парадку. Праз сённяшнюю этнаграфічную беларускую тэрыторыю перасоўваліся розныя славянскія плямёны, імкнучыся на поўнач і на ўсход. Частка з іх аставалася ў паасобных мясцовасцях і асімілявалася з плямёнамі тут асеўшымі, а частка ішла далей у названых ужо напрамках. Наступныя захопнікі зноў астаўлялі жменьку сваіх людзей, дзякуючы чаму павялічваўся лік мясцовага насельніцтва. Фармаваліся асады. Асады гэтыя выбіралі важака, які імі кіраваў, бараніў ад захопнікаў, наводзіў парадак. Часам асобы энергічныя і інтэлігентныя, з моцнай незалежнай воляй, бралі ўладу ва ўласныя рукі, заваёўвалі суседскія асады, стваралі ўдзельныя княствы. Такое княства ў залежнасці ад умоў і здольнасцей свайго важака паглынала дабрабыт і выклікала зайздрасць ды нянавісць з боку суседніх князёў, або з прычыны недалужнасці свайго важака пападала і станавілася ахвярай мацнейшых.

У канцы X стагоддзя існавалі наступныя княствы: Мінскае, Тураўскае, Друцкае, Слуцкае, Навагрудскае, Нясвіжскае, Пінскае, Свіслацкае і іншыя, больш дробныя. Паступова найбольш пачынаюць вылучацца два наймагутнейшыя, на паўночным захадзе Полацкае і на паўднёвым захадзе Кіеўскае княствы. Стараліся яны падпарадкаваць сабе драбнейшыя суседнія княствы. Кіеў стаў паступова цэнтральным месцам усходняга гандлю. У Кіеў плыло шматлікае багацце. Абодва гэтыя княствы ў XI стагоддзі вялі войны не без удзелу Польшчы. (...)

У 1054 годзе кіеўскі трон пераняў сын Яраслава Ізяслаў. У 1069 годзе пацярпеў ён паражэнне ў бітве з палаўцамі і быў выгнаны сваім братам полацкім князем Усеваладам, які падпарадкаваў сабе княствы Друцкае, Мінскае, Аршанскае, Слуцкае, Віцебскае і іншыя, урэшце сягнуў па кіеўскі трон. Кароль Баляслаў Смелы дапамог, аднак, князю Ізяславу і пасадзіў яго на кіеўскі трон як польскага ленніка. Змаганне прадаўжалася да 1132 года.

(Працяг праз тыдзень)

НІНА АМЕЛЬЯНЮК
ГУТАРКІ АБ МОВЕ

IV. СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ МОВА. МАРФАЛОГІЯ.

2. Аснова слова і канчатак.

Аснова слова і канчатак, абедзве часткі, выдзяляюцца ў групе слоў, якія змяняюцца (скланяюцца або спрагаюцца). Словы нязменныя, напр. прыслоўі (**сёння, летам, радасна**), дзеепрыслоўі (**ідучы, палажыўшы**) канчаткаў не маюць.

Аснова слова выражае яго лексічнае значэнне, суадносіць з рэчаіснасцю, а **канчатак** (інакш флексія, лац. flecto 'гну, згінаю') утварае граматычную форму слова і служыць для сувязі слоў у сказе.

Канчаткі ўтвараюць формы склону (**вясн-а, вясн-ы, вясн-е, вясн-у, вясн-ой/-ою**), асобы і ліку (**гавар-у, гавор-ыш, гавор-ыць, гавор-ым, гавор-ыце, гавор-аць**). З пададзеных прыкладаў вынікае, што канчаткі выдзяляюцца шляхам параўнання розных форм зменнага слова і з'яўляюцца яго зменнай часткай.

Некаторыя словы (формы слоў) не маюць матэрыяльна выражаных канчаткаў; маюць **нулявы канчатак**. Нулявы канчатак таксама з'яўляецца паказчыкам розных форм слова. Выконвае тую самую функцыю, што і матэрыяльна выражаны канчатак, напр., **стол-ø, косць-ø, злосць-ø**, (назоўны склон, адзіночны лік), **бяроз-ø, дарог-ø, стрэх-ø** (родны склон, множны лік), **бег-ø, ішоў-ø, вёз-ø** (мужчынскі род, адзіночны лік, прошлы час).

Аснова — нязменная частка слова. У аснове магуць адбывацца толькі такія змены, якія выкліканы чаргаваннем, напр. **страх-а, страс-е; вядр-о, вёдр-ы.**

Паводле сваёй структуры, асновы падзяляюцца на **невытворныя** і **вытворныя.**

Невытворную аснову маюць **нематываваныя словы**, якія складаюцца з кораня і канчатка. Лексічнае значэнне невытворнай асновы заключаецца ў корані. Невытворную аснову нельга падзяліць на меншыя структурныя часткі, напр. **лес-ø, хат-а, бел-ы, піш-у.**

Вытворная аснова выступае ў **матываваных словах**, гэта значыць у такіх, якія абазначаюць прадметы праз іх сувязь з іншымі прадметамі, напр. **школьнік-ø** суадносіцца са словам **школ-а; хатн-і** — са словам **хат-а** і г.д. Вытворную аснову можна падзяліць на меншыя структурныя часткі, напр. **падсвінак-ø — пад-свін-ак-, прынёманск-і — пры-нёман-ск-і, белават-ы — бел-ават-ы.** Лексічнае значэнне вытворнай асновы складаецца са значэнняў некалькіх марфем, якія складаюць вытворную аснову.

Бывае так, што суадносныя граматычныя формы ўтвараюцца ад розных асноў, напр. лік: **чалавек — людзі, я — мы**; склон: **мы — нас**; ступень параўнання: **добры — лепшы, дрэнна — горш**; трыванне: **браць — узяць.** Такія асновы называюцца **суплетыўнымі асновамі.**

Аснова слова можа канчацца мяккім зычным (**песн-я, сін-і**), цвёрдым (**вясн-а, чорн-ы**), зацвярдзелым (**сястр-а, стар-ы**), або заднеязычным **г, к, х (страх-а, глух-і)**, што мае ўплыў на канчатак слова. Скланяемы канчатак залежыць ад тыпу скланення назоўніка, характару асновы і месца націску, напр.:

назоўнікі:

Н. песн-я, вясн-а, сястр-а, страх-а.
Р. песн-і, вясн-ы, сястр-ы, страх-і,
Д. песн-і, вясн-е, сястр-ы, страс-е,
В. песн-ю, вясн-у, сястр-у, страх-у,
Т. песн-яй (-яю), вясн-ой (-ою), сястр-ой (-ою), страхой (-ою),
М. песн-і, вясн-е, сястр-ы, страс-е

прыметнікі

Н. сін-і, чорн-ы, стар-ы, глух-і,
Р. сін-яга, чорн-ага, стар-ога, глух-ога,
Д. сін-яму, чорн-аму, стар-ому, глух-ому,
В. = Н., калі прыметнік спалучаецца з неадушаўлёным назоўнікам, напр. сін-і аловак
= Р., калі прыметнік спалучаецца з адушаўлёным назоўнікам, напр. стар-ога чалавека
Т. сін-ім, чорн-ым, стар-ым, глух-ім,
М. сін-ім, чорн-ым, стар-ым, глух-ім.

АМЛЕТ З МОРКВАЙ

Морква, нарэзаная на кавалкі, павінна тушыцца ў малой колькасці малака і масла. Тады прапусціць яе праз мясарубку і перамяшаць з яйкамі, падрыхтаванымі як для амлета (яйкі збіць, пасаліць і перамяшаць з малаком). Атрыманую масу запячы ў формачцы ці брытфанне.

На 6 яек і адну морквіну трэба ўзяць паўшклянкі малака, лыжку масла і соль па смаку.

САЛАТА З МОРКВЫ, ЗЯЛЁНАГА ГАРОШКУ І ЯБЛЫКАЎ

Вараную моркву і яблыкі нарэзаць, дадаць зялёны кансерваваны гарошак, цукар, соль, маянез і ўсё перамяшаць. Прыбраць кружочкамі морквы і яблыкамі.

На 4 морквіны бярэм 3/4 шклянкі кансерваванага гарошку, 2 яблыкі, цукар і соль па смаку, 3/4 слоіка маянезу.

РАГУ З ГАРОДНІНЫ

Абабраную гародніну нарэзаць, усё падсмажыць крыху на масле. Дадаць зялёны кансерваваны гарошак, заліць усё таматным соусам, дадаць прыправы (лаўровы лісток, перац, гваздзіку, карыцу) і тушыць 15 мінут. Перад падачай пасыпаць укропам ці зялёнай пятрушкай. Хто любіць, можа замест таматнага соусу дадаць смятаны.

На 2 морквіны трэба ўзяць 2 бульбіны, 1 рэпу, 1 пятрушку, 1 невялікі сэлер, 1 шклянку зялёнага кансерваванага гарошку, палавіну невялікага кабачка, 1 цыбуліну, 50 г масла, 1 шклянку таматнага соусу ці густой смятаны, соль, перац, зялёную пятрушку ці ўкроп.

САЛАТА З ЦЕРТАЙ МОРКВЫ З ЖУРАВІНАВЫМ ВАРЭННЕМ

Моркву сцерці на дробнай тарцы, перамяшаць з журавінавым варэннем, палажыць у місачцы, аблажыць берагі місачкі свежымі журавінамі, а сярэдзіну пасыпаць падсмажанымі пасечанымі арэхамі.

На 3 морквіны бярэм 3—4 лыжкі журавінавага варэння, 1/3 шклянкі ачышчаных валошскіх арэхаў, 1/4 шклянкі свежых журавін.

САЛАТА З МОРКВЫ З МЁДАМ І АРЭХАМІ

Ачышчаную сырую моркву сцерці на дробнай тарцы, паліць растопленым і астуджаным мёдам, перамяшаць і пасыпаць дробна пасечанымі валошскімі арэхамі. Замест валошскіх арэхаў можна выкарыстаць арахісавыя арэхі ці міндаль.

На 1 морківіну трэба ўзяць 2 лыжкі мёду, 1 лыжку ачышчаных арэхаў.

ПЮРЭ З МОРКВЫ І ТВАРАГУ

Абабраную моркву сцерці на тарцы і перамяшаць са свежым тварагом, дадаць цукар, заправіць смятанай.

На 4 морквіны трэба ўзяць 1 шклянку тварагу, паўшклянкі смятаны, 2 лыжкі цукровай пудры.

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Дарагое Сэрцайка! Жыў я, як і ўсе добрыя людзі, спакойна і ціха. Пасля заканчэння універсітэта ажаніўся з сяброўкай з іншага факультэта і нарадзілася у нас двое дзяцей. Мне здавалася заўсёды, што жонку сваю кахаў я, як і прыстала чалавеку, які ажаніўся з кахання. Я даволі прыстойны (прынамсі так кажуць знаёмыя жанчыны), але ніколі мне раней не давялося скакаць на бокі. Жонка мая часамі была нават крыху зайздросная, усё казала, што студэнткі да мяне ліпнуць (я застаўся працаваць навуковым супрацоўнікам ва універсітэце), але ўсё гэта было несур'ёзнае.

І вось сталася. Да нас прыйшла новая працаўніца, маладая асістэнтка. І я, чалавек ад пятнаццаці год жанаты і бацька цудоўнай паркі дзяцей, закахаўся як неразумнае дзіця. Маё каханне з дня на дзень становіцца больш гарачым, а яна адказвае мне тым жа. Нашы першыя сустрэчы былі нясмелыя і нейкія трывожныя, а цяпер, калі мінула ўжо паўгода ад нашага знаёмства, мы адчуваем сябе амаль як муж з жонкай. Ды толькі вось у чым бяда. Яна ж — замужняя. І ў яе таксама ёсць дзіця. Я б ужо гатоў быў нават кінуць жонку і дзяцей, але яна нават і слухаць не хоча пра гэта. Яна гаворыць, што не кіне мужа і не зробіць сіратою свайго дзіцяці. Тлумачыць мне, што я заўсёды буду цягнуцца да сваіх дзяцей, а яе дзіця будзе для мяне чужое.

Дарагое Сэрцайка, я ў роспачы. Навошта ж мне была замужняя?! Няхай бы ўжо, і праўда, закахаўся я ў нейкую студэнтку, маладую і незамужнюю, і не трэба было б мне галаву ламаць. Мог бы мець і дом, і гэтую дзяўчыну, а так, калі пагляджу, як рвецца мая каханая да сям'і, як не можа яна забыць свайго мужа і расстацца з ім, дык проста сэрца кроўю абліваецца. Што рабіць, як жыць далей?

Нешчаслівы Віктар

Віктар! А я лічу, што ўсё ў цябе склалася якраз някепска. Ты гаворыш, што калі б ты закахаўся ў незамужнюю студэнтку, то быў бы ўжо шчаслівы, маючы на ўвазе тое, што была б яна закаханая толькі ў цябе і не была б прывязана да ніякага іншага мужчыны. А вось і няпраўда! Такая студэнтка магла б вельмі хутка распатрашыць тваю сям'ю дарэшты. Яна б хацела мець цябе толькі для сябе, нягледзячы на кансеквенцыі твайго далейшага жыцця. Ты б мусіў пакінуць сваю сям'ю і нават глянуць мо не дазволіла б у той бок табе...

А ты пакахаў замужнюю. І ў гэтым тваё шчасце, ну, мо не столькі тваё, колькі тваёй жонкі і дзяцей. Я разумею твой боль, калі ты зайздросны, калі хочаш быць разам з каханай жанчынай, а яна кідае цябе і ідзе да сваіх, але ж, чалавеча, ты павінен быць удзячны ёй за тое, што зберагла яна дзве сям'і, пакінула іх у цэласці. Пачуцці, яны найчасцей бываюць у такім узросце ўжо мімалётныя. Добра, калі ёсць яшчэ нешта (апрача сям'і), але можна жыць і цалкам нармальна, калі гэтага „яшчэ" зусім не будзе. Праз год які, другі, можа табе спадабацца іншая дзяўчына, а сям'ю мець усё ж будзеш.

Пытаешся, ці варта жанатаму кахаць замужнюю? Адказваю: толькі і выключна! Інакш — прапаў бы.

Сэрцайка

ВЕР-НЕ-ВЕР

Астроне! Мне прысніўся дзіўны сон. Быццам бы мы паехалі з маім мужам за горад. І вось, здаецца, мы апынуліся ў Жоўтках, што за Беластокам, у напрамку Варшавы. І бачу навокал цудоўны краявід. Рака разлілася, навокал прыгожыя вербы, галінкі іх кунатыя і вісяць проста над вадою. І раптам перада мной (невядома, адкуль яна ўзялася) вырасла высачэзная гара. Я глянула ўверх, а яна, быццам скала нейкая, такая вострая ўверсе. Але я хуценька ўбегла па ёй уверх і нават не адчуваю гэтай вышыні. Мне вельмі лёгка і прыемна. І тады я кажу мужу: „Хадзі да мяне!" І ён пачынае ўлазіць да мяне наверх, на гэтую гару. Лезе-лезе з цяжкасцю, далез да палавіны гары і раптам сарваўся і паляцеў уніз. І ўваліўся проста ў рэчку. Я ўжо хацела злазіць і ратаваць яго, але ж бачу, што мой муж вынырнуў так як быў, у касцюме, выйшаў з рэгай вады і пайшоў па дарозе. Я ўцешылася: дзякуй Богу, што не ўтапіўся. Што можа абазначаць мой сон?

Агата

Агата! Твой сон вельмі цікавы. Тое, што вы з мужам апынуліся на лоне натуры, прадвяшчала б для вас дасягненне нечага вельмі добрага, прыемнага. Але ж вось бачыш, у гэтым прыгожым ландшафце з кунатымі вербамі, разлітай ракою паявілася раптам гара. І гэтая гара беспамылкова сведчыць аб тым, што ў вашым жыцці вынікнуць нейкія клопаты. Клопаты на дарозе да дасягнення нейкай мэты. Цябе, бадай, гэтыя цяжкасці абыдуць бокам, бо ты на гару ўбегла вельмі хутка і лёгка. Мужу ж твайму гэта так проста не далося. Ён улез толькі да паловы, а пасля адарваўся ды яшчэ ўваліўся ў ваду. Добра, што хоць не ўтапіўся, а вылез з той ракі і пайшоў так, як бы нічога і не здарылася. Так што думаю, што з гэтых затрудненняў выйдзе, як кажуць, насуха і твой муж. Трэба заўсёды мець надзею. Калі прысніўся табе прыгожы краявід, дык пэўна і травы былі зялёныя, і вербы таксама, хаця ты аб колерах не пішаш. Але зялёны колер заўсёды абазначае добрую надзею. Спадзяюся, што і вада, у якую ўваліўся твой муж, была чыстая — не мутная і не брудная. Дык усё будзе добра.

Астрон

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Пімен Панчанка

Сляды гарачыні
Яшчэ на тварах носім,
Ды паплылі ўжо дні
У залатую восень.

Самотны крык гусей
Даносіцца з-пад воблак.
У асмужанай красе
Твой бачу, восень, воблік.

Зямлі не адагрэць
Агнём ліствы апошняй,
І ветру песні пець
Над парыжэлай пожняй.

У хмарах далячынь,
Прасцяг дажджамі повен.
Не плавае ўначы
Маладзіковы човен.

Ды сціхне спеў вятроў,
Надвор'е праясніцца, —
Зямлі вільготнай зноў
Вясновы час прысніцца.

Блакіт нябёс тады
Празрысты, нібы ў маі.
Асеннія сады,
Як вогнішчы палаюць.

Ігар з Паўлікам. Фота Я. Максімюка.

Марыя Філіповіч

(З кнігі „Пра Алеся і яго сяброў")

Першага верасня Алесік пайшоў у школу. Ён надзеў новы касцюм, белую кашулю, абуў новенькія, аж блішчаць, чаравікі. Гэта быў ужо не гарэзахлапчук, а вучань першага класа Алесь Каваленак, сур'ёзны і заклапочаны.

І шчанюк Цюпка адразу адчуў гэту перамену. Ён ціха сядзеў пад крэслам, не зводзячы з сябра сумных вачэй, пакуль той чысціў зубы, апранаўся, перабіраў кніжкі ў партфелі.

Разам выйшлі з хаты. Алесік, з кветкамі ў руках, і мама ішла наперадзе, а Цюпка плёўся ззаду.

Нарэшце Алесік азірнуўся, і Цюпка, узрадаваны, кінуўся да яго.

— Ідзі назад, Цюпка, — строга загадаў хлопчык. — Цябе ў школу не пусцяць.

Цюпка спыніўся і вінавата апусціў галаву. А калі праз хвіліну хлопчык зноў азірнуўся, Цюпка ўсё гэтак жа трухаў услед.

— Дурненькі ты, Цюпка, — пагладзіў шчанюка Алесік. — У школу сабак не пускаюць. Разумееш?... Я хутка прыйду дамоў, і мы з табою зноў будзем гуляць. Вось пабачыш... — паабяцаў хлопчык.

Алесік пабег даганяць маці. А калі азірнуўся на павароце, убачыў на дарозе адзінокі руды камячок, і яму зрабілася шкада сябра.

(Працяг на стар. 10)

Андрэй Выдмінскі

Соні Квяткоўскай

Над ручаём, пад лесам, на казачнай планеце,
знаходзіцца той край, што невядомы дзецям.
Зусім там іншы свет, ад знойдзенага ў кніжках,
таму ўсё гэтае здзіўляць нас будзе крышку.

Чамусьці сонца там блакітны мае колер,
не свецяць зоры, дождж не ідзе ніколі.
Вецер не лётае, ён ездзіць на трамваі,
таму і бур няма ў тым незвычайным краі.
Выходзяць з-пад зямлі там дрэвы без карэнняў,
Крыніцы бурныя плывуць супраць цячэння,
Світанкі спаць кладуцца, будзіцца вечар ранкам,
там ночы смачныя, як торты, абаранкі.
Няма зусім зімы, што так марозіць дзетак,
ды толькі круглы год там лета ўсцяж і лета...

Дамы там не стаяць, ляжаць ім быццам трэба,
на дахах дзверы ў іх і сходы аж да неба.

Яблык квадратны там, агромністыя грушы,
з трубой, як у слана, і маюць нават вушы.
Слівы без костачак, і як шары тут вішні,
якімі дзеці лётаюць увішна.
Трускалкі на платах, суніцы на травінах,
да конавак пустых ускакваюць маліны.
Калі ўсе дзеці спяць, тады малыя гномы
лясныя ягады прыносяць ім дадому.

Ніхто не ловіць рыбы, грыбы пад руку ходзяць,
камарыкі ў футбол іграюць амаль штодзень.
Кветкі прыгожыя разносяць паху многа,
і лётае матыль без крыльцаў дапамогі.

А збожжа там само расце і зёрны меле,
і хлеб пячэцца сам ды булкі на нядзелю.
Тут не расце шпінат, тут малако без плеўкі,
не трэба зубы мыць, няма тут неспадзеўкі —
каб рана хтось будзіў, спі ўдоваль — калі ласка,
прачнуўся — радыё табе раскажа казку.
Ядуць там толькі носам, вусны ў іх — каб нюхаць,
вушамі там глядзяць, а вочы маюць слухаць.
Спіною ўперад там ідуць усе чагосьці
і кажуць „дзякую", калі даюць нам штосьці.
У магазіны штодзень бегаюць паяцы,
лялькі выконваюць дамашнія ўсе працы.
Мядзведзі з малпамі ды іншымі звярамі
там світары выконваюць пруткамі.
Прыносяць пісьманосцы замест лістоў цукеркі,
марожанае дзецям прыносяць на талерках.
Дзеці не ходзяць там, так як у нас, у школу,
лялькі падаркі дораць, а не святы Мікола.

Свінні кудахтаюць, куры квічуць, аж млосна,
Сабакі мяўкаюць, каты там брэшуць злосна.
На роліках ліс ездзіць, воўк лётае ў паветры,
Замест каб у лясных скрывацца недзе нетрах.
Іграюць галубы на скрыпках, пяюць качкі,
Пад музыку танцуюць рачкі-небарачкі.
На спінах лебедзі дзяцей маленькіх возяць,
Усюды весела, усюды так прыгожа!

Вядома, хочацца пабыць у гэтым краі
З казачнай назваю: Краіна Баю-Баю.

Аўтарызаваны пераклад з польскай мовы
Віктара Шведа

УДЗЕЛЬНІЦА КОНКУРСУ „БЕЛАРУСКАЯ ПЕСНЯ '89" ДЛЯ ШКОЛЬНІКАЎ.

Эля Ваўранюк з Храбалаў. Фота Я. Чарнякевіч.

(Працяг са стар. 9)

— ✻ —

Кароткі восеньскі дзень здаваўся Цюпку вельмі доўгім. Правёўшы Алесіка ў школу, ён залазіў пад ганак, то спаў, то глядзеў на дарогу, каб не прапусціць, калі на ёй з'явіцца знаёмая маленькая постаць хлопчыка з партфелем у руцэ.

Аднойчы ён расплюшчыў вочы і ўбачыў каля самых веснічак незнаёмага сабаку. Сабака быў вялікі, не меншы, чым яго сябар Пірат. Поўсць на ім была мокрая, злямчаная, хвост надцяты, на ашыйніку вісеў абарваны ланцуг. Цюпка адразу зразумеў, што гэта валацуга і што найпершая яго, гаспадара, задача — прагнаць вон бадзягу са свайго прыстойнага двара. І ён, сярдзіта брэшучы, выскачыў з-пад ганка, хоць у самога сэрца так і замірала ад страху. А што, калі гэты бадзяга агрызнецца?...

Але сабака не агрызнуўся. Ён пастаяў каля веснічак, нібы і не чуў, як захлёбваўся ад брэху гэты сыты і дагледжаны шчанюк, зазірнуў на чужы двор і патрухаў у бок вёскі. Асмялелы Цюпка выскачыў аж за веснічкі, але гнацца далей не адважыўся. Ён чамусьці зусім не радаваўся сваёй перамозе. А потым нечакана для сябе самога, падаўся ўслед за сабакам. Сабака дабег да першай хаты, звярнуў на загуменне і прапаў з вачэй.

Цюпка, мітуслíва абнюхваючы сляды, паскорыў бег і ледзь не наткнуўся на бадзягу за старым склепам на кучы леташняй саломы. Ад нечаканасці і страху ён прыпаў на заднія лапы і, як некалі перад Піратам, лісліва замахаў сваім пушыстым абаранкам. Чужынец спакойна, без усялякай варожасці, але і без зацікаўленасці, глядзеў на шчанюка. Яго сумны погляд быццам гаварыў: „Ну, чаго ты тут не бачыў? Галоднага і бяздомнага валацугу?... Ну, ляжу каля чужога склепа... А што мне рабіць, калі свайго ў мяне няма?... І ісці мне няма куды..."

Цюпка глядзеў на чужынца з вялікім разуменнем і спачуваннем. „Гэта дрэнна, калі няма свайго двара... І калі сябра няма, таксама вельмі дрэнна", — гаварылі ў адказ яго круглыя, як гузікі, бочкі. Цюпка, трэба заўважыць, меў спагадлівы нораў.

Алесіка, як і заўсёды, Цюпка сустрэў на сцяжынцы к дому. Як і заўсёды, радасна скакаў вакол свайго сябра, весела гаўкаў, а потым, апярэджваючы хлопчыка, стрымгалоў кінуўся за хату і знік. Зацікаўлены хлопчык пабег услед. Недалёка ад пунькі, дзе ляжалі нераспілаваныя дровы, стаяў сабака. Выгляд у яго быў насцярожаны, а лапы напружаныя. Кожнае хвіліны ён гатоў быў кінуцца наўцёкі. Хлопчык спыніўся. Сабака быў вялізны, з дужымі лапамі, але выгляд яго не спалохаў хлопчыка. Штосьці вартае жалю было ў ягонай постаці.

— Ану, пайшоў прэч! — махнуў на яго рукою Алесік.

Сабака здрыгануўся, але не пабег. Цюпка неспакойна замітусіўся паміж імі, кідаў умольныя погляды то на аднаго, то на другога, нібы хацеў сказаць: „Вы абодва вельмі добрыя. Мы будзем сябраваць... Толькі не трэба праганяць яго".

У той дзень тата з мамаю прыйшлі з работы разам.

— Што гэта за страшыдла ў нас на двары? — яшчэ з парога сярдзіта спытала мама. — Каб не бацька, я не адважылася б зайсці ў двор. Гэта ты прывёў яго?

— Не, не я, Цюпка...

— Як гэта — Цюпка?

— Не ведаю як, — паціснуў плячыма хлопчык. — Толькі яны пасябравалі...

— Не хапала мне яшчэ бадзяжных сабак, — зазлавала мама.

— Гэта не бадзяжны сабака, — не згадзіўся тата. — У яго добры скураны ашыйнік. Відаць, адарваўся і збег з дому.

— Можа, з нашай вёскі? — спытала мама.

— Не, у нас такіх няма. Адзін Пірат на ўсю акругу.

— А якой ён пароды, тата? Аўчарка? — пацікавіўся Алесік.

— Не, мусіць, помесь. У аўчаркі вушы старчма стаяць, а ў гэтага вісяць.

— Тата, а ён ваўка падужае?

— Сабака гэты чужы, — незалюбіла іхняй размовы мама. — І няхай ён ідзе да сваёй хаты.

— Мама, а можа, ён не ведае дарогі?

— Усё, даволі! — строга сказала мама. — Каб я пра гэтага сабаку болей не чула.

Увесь вечар мама была не ў гуморы, і Алесік з татам таксама сядзелі моўчкі. Толькі час ад часу Алесік гучна, так, каб чула мама, якая то заходзіла ў хату, то выходзіла, упраўляючыся з гаспадаркай, гаварыў:

— А праўда, тата, добра таму, у каго вялікі сабака. Можна не баяцца, нават уночы. Ні воўк, ні злодзей ніякі і блізка да хаты не падыйдзе...

Тата падміргнуў хлопчыку і адказаў таксама гучна:

— Што праўда, то праўда... Асабліва добра таму, хто баіцца, як сцямнее, з хаты выйсці. Тады бяры з сабой сабаку і ідзі куды трэба. Сам каго хочаш напалохаеш...

Мама рабіла выгляд, што нічога не чуе, і сярдзіта бразгала посудам.

Калі сабраліся вячэраць, мама сказала:

— Ну вось, Цюпкі няма... Ніколі раней ён так позна не гуляў. Таксама зробіцца бадзягам...

Але Цюпка ўжо скробся ў дзверы і, як ускочыў у пакой, вінавата зашыўся пад крэсла. Ён неахвотна пахлябтаў супу, а костачку занёс да сябе ў куток і пільна сачыў, каб яе не выкралі каты.

Калі павячэралі, Цюпка, нягледзячы на позні час, раптам заспяшаўся на двор. Ён жаласна папіскваў пад дзвярыма, а калі мама не вытрывала і падышла, каб прагнаць яго на месца, дык убачыла ў зубах у Цюпкі костачку.

Яна моўчкі выпусціла шчанюка.

— Ты не бачыў, сынок, недзе ў калідоры стаяла міска, у якой мы калісьці кармілі Анціпку?... Ідзі прынясі...

Хлопчык кулём вылецеў у калідор. Мама ўздыхнула:

— Хто яго ведае, калі гэты сабака еў...

(Працяг будзе)

Вясёлы куточак

На бацькоўскім сходзе ўстае жанчына і кажа да настаўніка:

— Я хацела б вам сказаць, што наш Мацейка вельмі добры хлопчык. Калі і здарыцца, што ён зробіць нешта дрэннае, дык трэба пакараць яго суседа па парце. Тады Мацейка спалохаецца, і больш ніколі гэтага не зробіць.

— ✻ —

На ўроку настаўнік расказвае вучням аб карысці авечай воўны.

— Скажы, Юрка, навошта нам воўна?

Юрка стаіць і маўчыць.

— А з чаго на табе гэты світар? — падказвае настаўнік.

— З татавага світра, — здагадаўся Юрка.

— ✻ —

— Тата, купі мне малпку! — просіць Сярожка.

— Навошта яна табе? — дзівіцца тата.

— Хачу паглядзець, як яна будзе змяняцца ў чалавека.

— ✻ —

Галінка паехала ў час канікулаў з татам у Варшаву. Там яны наведалі заапарк. Калі падышлі да клеткі, па якой хадзіў воўк, Галінка паглядзела на яго са злосцю, а потым плюнула ў яго бок.

— Што ты робіш? — узлаваўся тата.

— А навошта ён з'еў Чырвоную Шапачку!

— ✻ —

Дзядзька Сцяпан, вяртаючыся дадому з поля, убачыў, што ў яго садзе на яблыні сядзіць хлапец. Узлаваўся дзядзька і крычыць:

— Злазь, кажу табе! Зараз я павяду цябе да твайго таты! Паглядзім, што ён скажа!

— Тата! — крычыць хлопец у бок суседняга дрэва. — Злазь, дзядзька з табою пагаварыць хоча!

— ✻ —

Сустрэліся два сябры.

— Ведаеш, — кажа адзін, — я вяртаюся з выстаўкі. Найпрыемней было мне глядзець твае карціны.

— Вельмі дзякую за пахвалу.

— Не, не ў тым справа, — кажа сябар. — Каля іншых карцін поўна людзей. А каля тваіх няма нікога.

А·Д·Г·А·Д·А·Н·К·А

З пададзеных кавалкаў складзі карцінку. Калі выйшла добра, раскажы, што бачыш на карцінцы. Напішы пра гэта апавяданне і прышлі ў „Зорку". За цікавыя апавяданні — беларускія кніжкі.

Пазнаёмімся

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Каржа, 3, к. 1, кв. 15. Назар Зюкін. 4 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Р. Люксембург, 90-А, кв. 2. Аня Сакольчык. 5 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Р. Люксембург, 90-А, кв. 20. Каця Скорык. 5 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Купрыянава, 9, кв. 23. Марына Галкіна. 5 клас.

— ✻ —

БССР, 220004, г. Мінск — 4, вул. Заслаўская, 12, кв. 143. Каця Міхейчык (9 клас).

— ✻ —

БССР, 220004, г. Мінск — 4, вул. Заслаўская, 12, кв. 143. Насця Міхейчык (3 клас).

Вучнёўская творчасць

ВОСЕНЬ

За гарою лес дыміцца,
Недалёка ўжо зіма.
А на лузе серабрыцца
Павуцінка, як струна.

Запаліла восень лісце,
Коласа ўжо не відаць.
Паглядзі на зямлю з высі —
Яе ў восень не пазнаць.

Паляцелі ў вырай гусі,
Адлятаюць жураўлі,
Не іграе чмель на гуслях,
Змоўклі пчолы у вуллі.

Эх, як, братцы, сумна ўвосень,
Толькі знай: вучы ўрок.
Бацька больш травы не косіць,
Пастушка замоўк ражок.

Аляксандр Чарнуха
6 клас,
Гродзеншчына.

Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. „Зорка".

TELEWIZJA WARSZAWA

Piątek 29 IX — 8.05. Wśród ludzi — Społeczeństwo. 8.35. Domator 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości. 9.25 „Kukaracza" — film fab. prod radz. 10.50 Domator. 11.10 Drogi do niepodległej, kl. VII. 12.50 W Europie nowożytnej, kl. II lic. 13.30 TTR — s. I Mat. 14.00 TTR — s. I Spotkania z literaturą. 15.00 W szkole i w domu. 15.20 NURT — Młode pokolenie. 15.50 Pr. dnia i DT — Wiad. 15.55 Intersygnał. 16.25 Dla młodych widzów. 16.50 Okienko Pankracego. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Nieznany żołnierz" — wojsk. pr. dok. 17.45 Z Polski rodem — mag. polonijny. 18.10 Skarbiec — mag. hist. 18.50 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 Monitor rządowy. 19.30 Dziennik. 20.05 „Sława" — film fab. prod. USA. 22.25 Kroniki PAT — Tak było... 22.40 Czas. 23.10 Studio Sport — Po pucharach. 23.20 DT — Echa dnia.

Sobota 30 IX — 7.00 TTR — s. III Mat. 7.25 TTR — s. III Hist. 7.55 Pr. dnia. 8.00 Tydzień na działce. 8.20 Na zdrowie. 8.55 Pr. dnia. 9.00 „Drops" — mag. dla dzieci i młodzieży oraz „Postrach miasta" (1) — serial ang. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare, nowe, najnowsze. 11.15 Zdrowie. 11.45 Tel. Koncert Życzeń. 12.15 Tel. Teatr Prozy: J. Iwaszkiewicz — „Sława i chwała" (4) 13.55 „W pyle wrześniowych dróg" — wojsk. pr. dok. 14.25 Chic — magazyn mody. 14.55 Komedie, komedie, komedie.. „Lata dwudzieste, lata trzydzieste — kom. muz. prod. pol. 16.35 Los. D. Lotka. 16.45 Teleexpress. 17.00 Mistrzostwa Świata w boksie — Moskwa '89 — Finały. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.05 „Napad" — film fab. prod. USA. 21.55 Tydzień w polityce. 22.05 Tel. Przegląd Sportowy. 22.25 Tele-Gram. 23.10 Telegazeta. 23.20 Kino Sensacji: „Nieuchwytny morderca" — dramat prod. włoskiej.

Niedziela 1 X — 7.20 Notowania. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Teleranek oraz Kino Teleranka: „Janka" (2) — serial. 10.30 DT — Wiad. 10.35 „Nad brzegiem dalekiej Oceanii" — film dok. prod. radz. 11.35 Pr rolny (1). 12.30 Tel. Koncert Życzeń. 13.15 Teatr dla dzieci: B. Patten — „Słoń i kwiat". 14.05 Pr. rolny (2). 14.45 Antena. 15.05 „Panna dziedziczka" (20) — serial brazyl. 16.45 Teleexpress. 17.00 Mistrzostwa Świata w boksie — Moskwa '89 — Finały. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.05 „Klan" (5) — serial franc. 21.05 „Siedem dni — świat". 21.35 Sportowa niedziela. 21.55 Pegaz — wydanie jubileuszowe. 22.55 Telegazeta.

Poniedziałek 2 X — 13.30 TTR — s. I Nasze spotkania. 14.00 TTR — s. I Hist. 15.30 NURT. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 „Luz" — pr. nastolatków. 17.15 Teleexpress. 17.30 Gorące linie. 17.55 „Następny proszę" (11) — serial ang. 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 W Sejmie i Senacie — pr. publ. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Sport. 20.15 Teatr TV: Dürrenmatt — „Sędzia i jego kat". 22.15 „Obok nas" — rep. 22.45 DT — Echa dnia.

Wtorek 3 X — 8.05 Z naszych dziejów, kl. VI. 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Cyklon Tracy" (1) — film prod. austral. 10.55 Domator. 12.00 Spotkania z literaturą, kl. IV. 12.50 Wiedza o społeczeństwie. 13.30 TTR — s. III Fiz. 14.00 TTR — s. III Biol. 15.30 Kim być? — decyzje 15-latków. 16.20 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.25 Dla dzieci: Tik-Tak. 16.50 „Cudowna podróż" — serial prod. austr. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Spojrzenia". 17.55 Klinika Zdrowego Człowieka. 18.15 Mozaika narodowości — rep. 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 Pr. public. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Sport. 20.15 „Cyklon Tracy" (1) — film prod. austr. 21.50 Leksykon pol. muz. rozr. — „S". 22.35 Studio „Solidarność". 23.20 DT — Echa dnia.

Środa 4 X — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiadomości 9.25 „Nikogo nie zabiłem" — film fab. prod. bułg. 10.50 Domator. 11.10 Drogi do wolności — Dziś wybiła godzina dla ludów. 12.00 Spotkania z literaturą, kl. V. 12.50 Wśród ludzi — Prawda i obowiązki obywateli. 13.30 TTR — s. I Fiz. 14.00 TTR — s. I Mech. roln. 15.00 Poznaj swój kraj — Na połoninie. 15.30 NURT. 16.15 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.20 Los. Ex. i Super Lotka. 16.25 Dla młodych widzów: „Latający Holender". 16.50 Dla dzieci: Wyprawy prof. Ciekawskiego. 17.15 Teleexpress 17.30 Gry wojenne. 17.50 „1939 — W pamięci pokolenia" — pr. dok. 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 Wydarzenie tygodnia. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Sport. 20.15 Wojna i film: „Kukułka w ciemnym lesie" — film fab. prod. pol.-czechosł. 21.40 Pr. rozr. 22.45 DT — Echa dnia.

Czwartek 5 X — 8.35 Domator. 8.50 Domowe przedszkole. 9.15 DT — Wiad. 9.25 „Glina z wyższych sfer" (1) — serial krym. prod. ang. 10.40 Domator. 11.10 Polska w latach międzywojennych — Na przełomie epok. 12.50 Spotkania z literaturą, kl. I lic. 13.30 TTR — s. III Prod. rośl. 14.00 TTR — s. III Prod. zwierz. 15.00 Rytmy ciała 16.00 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.05 Polskie zdroje. 16.25 Kwant oraz film z serii: „Świat, w którym żyjemy". 17.15 Teleexpress. 17.30 „Żołnierze gen. Kleberga" — wojsk. pr. dok. 17.55 Sonda. 18.25 Pr. publ. 18.45 „10 minut". 19.00 Dobranoc. 19.10 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 Studio Sport. 20.15 „Glina z wyższych sfer" (1) — serial krym. prod. ang. 21.35 Pegaz. 22.15 Czas — mag. publ. 22.45 DT — Echa dnia.

КІНО

Bielsk Podl. Czarownice z Bestwick — USA 2—5. Mistrzyni Wu Dang — chińsk. 6—8.

Czeremcha Po godzinach — USA 4. Karatecy z kanionu Żółtej Rzeki — chińsk. 7—8.

Hajnówka Interkosmos — USA 2—3. Do zobaczenia, chłopcy — fr. 4—7.

Michałowo Męskie sprawy — pol. 3—4. Misja — ang. 5—6. Czułe słówka — USA 7—8.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль: новы	Стыль: стары	Сявты, імяніны		Сонца усх.-зах.	М[illegible] усх.-зах.
нядзеля	1	18	Дануты, Рэмігіуша	Зофіі, Ірыны	5.36-17.14	7.23-17.10
панядзелак	2	19	Дзіяніза, Тэафіля	Фёдара, Канстанціна	5.38-17.12	8.36-17.24
аўторак	3	20	Герарда, Тэрэсы	Алега, Яўстафія	5.40-17.09	9.49-17.43
серада	4	21	Францішка, Разаліі	Мялеція, Іпація	5.41-17.07	11.02-18.10
чацвер	5	22	Апалінара, Пляцыда	Іоны, Фокі	5.43-17.05	12.[illegible]-18.47
пятніца	6	23	Артура, Брунона	Іраіды, Андрэя	5.45-17.02	13.08-19.38
субота	7	24	Марыі, Марка	Фёклы, Уладзіслава	5.47-17.00	13.53-20.44

З мінулага

ДАРОГА ДАДОМУ

Працаваў я ў Малашэвічах у фірме, якая рабіла ўсё для чыгункі. Чыгуначных праваў мы не мелі. Нам было толькі 33 прац. скідкі на білет. Зараблялі мы 350 да 400 зл. у месяц. Білет у Семяноўку каштаваў 100 зл., а са скідкай — 67 зл. Гэта было шмат як на тыя часы, бо паўлітра гарэлкі каштавала 36 злотых. Дадому ездзіў я рэдка, бо шкада было грошай: расход быў вялікі.

Аднойчы падумаў я, што мо ўдасца мне заехаць без білета. Рашыў я патаемна сесці ў паштовы вагон. Так я і зрабіў.

Даехаў я да Белай-Падляшскай і чую, што адкрываюцца дзверы.

— Выходзь пан, — сказаў чыгуначнік, — я відзялэм, як пан всяд, але одразу не хцялэм пана караць. Длячэго пан едзеш бэз білету?

— Мой Божа, — падумаў я, — яшчэ і аштрафуюць. Вось табе заашчадзіў грошай! Рашыў я паўдурным прытварыцца.

— Гэта няпраўда, паночку, у мяне білет ёсць, — сказаў я і даў яму тое пасведчанне, што ўлады далі на 33 прац. скідкі на білет ПКП.

Пакруціў ён галавой і сказаў сядзець. Сядзеў я ні жывы, ні мёртвы, і думаў, што далей будзе. У такой няпэўнасці даехаў да Лукова. Той самы чыгуначнік адкрыў дзверы і сказаў выходзіць.

Што ж было рабіць, іду я. Прыйшлі мы ў службовае купэ, а там сядзяць яшчэ трое. Я вельмі спужаўся, напэўна, думаю, аштрафуюць, і то шмат. Яны заўважылі маю збянтэжанасць і кажуць: „Не буйсе пан, мы неількі".

Я рашыў прытварацца, як і раней, прыдуркам. Гаварыў з імі трохі на польскай, але больш на сваёй мове.

— Цо? — спытаў я. — Тут ёсць ваўкі?

— Нема, — засмяяліся яны.

— Длячэго пан едзе без білету? — спытаў кіраўнік цягніка.

— Гэта няпраўда, — запярэчыў я. — Мой білет забраў тэн пэн, — паказаў я на паштоўца.

— Пане, — развёў рукамі кіраўнік, — вэзь пан то і пшэчытай, цо тутай пішэ.

— Паночку, — адказаў я, — я чытаць і пісаць не умем.

— А цо, до школы пан не ходзіл?

— Не.

— Сядай пан, — сказаў са смехам кіраўнік.

Я сеў на падлогу, поўную гразі.

— Гдзе пан усядл, — закрычалі ўсе. — Плашч пан собе забрудзіш!

— Нічога, паночку, — гавару я, — мне тутай добжэ седзець.

— Жонаты пан? — пытаюць мяне.

— Жанаты.

— А дом пан маш?

— Не. Я ў зямлянцы жыву.

Як пачулі, што ў зямлянцы, зноў у смех.

— Як та зямлянка выглёнда?

— У зямлі выкапана яма, абложана дылямі. Пакрытая галінамі.

— Панове, — адазваўся пажылы чыгуначнік, — я бардзо добжэ знам тэ строны. Як кедысь ездзілэм до Свіслочыособовым, то відзялэм свят дэскамі забіты, а наруд цемны.

— Ого! Ідзе мне на руку, — падумаў я. — Мо і не аштрафуюць!

— Кто пана пшывюз до Малашэвіч? — спытаў кандуктар.

— Сусед прывёз, паночку. Зарабіў я трохі грошай і ядэ жоне оддаць.

— Цо пану мувілі, як давалі то засьвядчэне?

— А цо мелі мувіць, — развёў я рукамі, — далі і сказалі „можаш ехаць".

Пачулі гэта, зноў пачалі смяяцца.

— Доедземы до Седлец і пуйдзеш пан на стацые і купі ci білет. До почтовэго вагону прошэ не всядаць, — сказаў кіраўнік.

Прыехалі ў Седльцы, а я давай прасіць кіраўніка: „Паночку, аддайце мне таго білета, бо як жа я дадому заеду?"

Выняў кіраўнік пасведчанне і дае мне, а я схапіў яго руку і цягну да сябе, а ён не дае рукі. Я рашыў пацалаваць яе, каб падумалі, што фактычна мелі дачыненне з прыдуркам. Шарпаліся мы, шарпаліся і ўсё-такі ўдалося мне пацалаваць. — Якісь дурэнь! — крыкнуў кіраўнік. Усе гучна засмяяліся.

— Паночку, — папрасіў зноў я, — пакажыце мне, гдзе та стацыя.

Кіраўнік завёў мяне на станцыю. Я купіў білет у Семяноўку. Усё ж грошы заашчадзіў... Грошы...

Аўрора

ПРАЗ ТЫДЗЕНЬ

Сакрат Яновіч: А нашых і хваляць, і ганяць... ● Ала Чачуга: Сустрэча з беларускай (амерыканскай) ● Алесь Барскі: Думкі аб аўтаноміі ● Алекса Радчанка: Пастскрыптум да аднаго ліста ● Ян Максімюк: Мёртвы сезон (у Мінску) ● З праграмы БНФ: Мова ● Пятро Байко: Слёзы Белавежскай пушчы ● „Зорка" ● Сэрцайка: Як можна прадаць сваё дзіця?! ● Практычныя парады ● Старонка гумару.

Шчырасардэчныя спачуванні

СЦЯПАНУ КОПУ

з прычыны смерці маці

выказваюць сябры.

Супрацоўнікі „Нівы" выказваюць глыбокае спачуванне шматгадоваму дзеячу БГКТ

СЦЯПАНУ КОПУ

з прычыны смерці яго маці.

Ніва

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў Валянціна Жэшка (карэктар), Віталій Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Ян Максімюк, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Петрук (мастак), Марыя Федарук (машыністка), Ала Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч (рэдактар „Зоркі").

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok, skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 1.300 zł, półr. 2.600 zł, rocznie 5.200 zł.

WARUNKI PRENUMERATY

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" oraz na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsca zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonuje używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, skr. poczt. 12, PBK XIII Oddział w Warszawie Nr konta 370044-1195-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1386/89 r. Nakład 5.700 egz. T-4.

КРЫЖАВАНКА

Упоперак: 1) вучыць у школе, 8) літаратурны псеўданім беларускага паэта-„нашанійца", які нарадзіўся ў Гарадку на Беласточчыне, 9) робіць яе з шашкі, 10) снарад на твары, 11) полудзень, 12) прыродная мінеральная фарба жоўтага колеру, 14) спалучэнне гукаў у слове, 17) каменная глыба, 19) вакол хаты, 20) рама са струнамі, 21) перашкаджае добра бачыць, 23) пабітая цэгла, 25) памылковае ўяўленне, 26) напітак мангола, 28) выкліканы болем, 29) асаблівы шафёр.

Уніз: 1) тэкст на прадмеце, 2) умоўны знак, 3) участак зямлі ля хаты, 4) парадкавы лік, 5) вартасць у грошах, 6) жыве ў Сярэдняй Азіі і ў Паўночнай Афрыцы, 7) дошка над ручаём, 13) калючае пустазелле, 15) гаспадар пітнага дома, 16) насяленец-каланіст, 18) пасечаны зярняты, 19) беларускі... — пачаў яго Скарына, 22) старонка з крыжаванкай, 24) не адзін у Белавежскай пушчы, 27) тэнісны тэрмін.

„ядань"

Сярод чытачоў, якія на працягу месяца прышлюць у рэдакцыю правільныя адказы, будуць разыграны дзве кніжныя ўзнагароды.

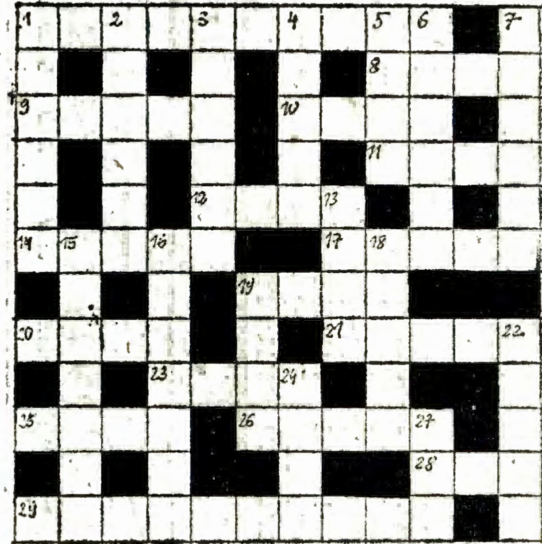
Адказ на міні-крыжаванку з № 33: карак, мадам, Патап, казак, таз, род.

Адказ на крыжаванку, змешчаную ў № 34.

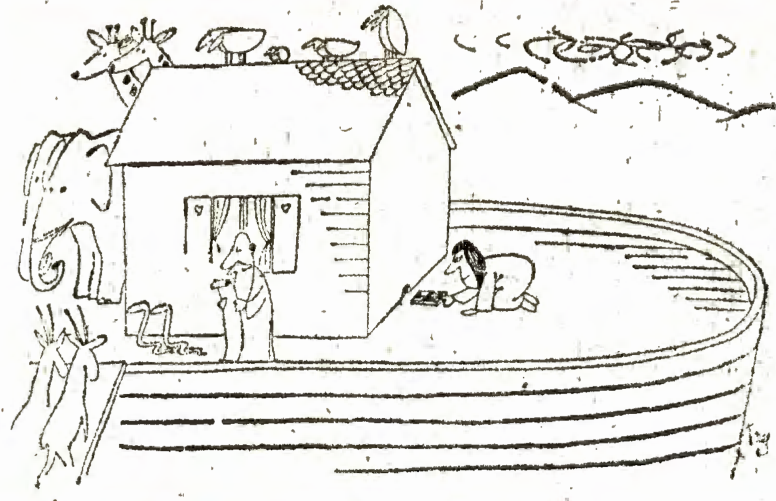
Упоперак: карэспандэнт, легенда, мяжа, брак, аптэка, квартэт, нявеста, трэнер, свет, Азія, аўтамат, бацькаўшчына.

Уніз: калгасніца, рогат, сіняк, араб, дама, нож, якут, аматарства, акт, ват, восі, рэтуш, немцы, вязь, тара, ЗША.

Кніжныя ўзнагароды выйгралі: Алена Кісялевіч з Мінска, Андрэй Дубіна з Брэста і Андрэй Коржыч з Малоткавіч.

НАЎКА

АФАРЫЗМЫ

Трэба ўстараніць са свету многа фальшывай пышнасці, таму што не згаджаецца яна са справядлівасцю.

*

Жывем у часах, у якіх культуры пагражае тое, што прападзе яна ад сродкаў культуры.

*

Як добра гучаць кепская музыка і кепскія аргументы, калі адпраўляюцца на непрыяцеля.

*

Вучоным, якія становяцца палітыкамі, найчасцей выпадае камічная роля: мусяць быць чыстым сумленнем палітыкі.

*

Фанатызм — гэта адзіная „сіла волі", якую таксама могуць дасягнуць слабыя і няпэўныя.

*

У нянавісці — страх.

*

Задавальненне ахоўвае нават ад прастуды. Ці калісьці прастудзілася жанчына, якая ведае, што яна прыгожа адзетая? — Прымаю выпадак, што яна ледзь-ледзь адзетая.

*

Маючы надта гучны голас у горле, немагчыма думаць аб тонкіх рэчах.

*

Ён мне не падабаецца. — Чаму? — Бо я да яго не раўняюся. — Ці ўжо хтосьці калісь так адказаў?

*

Многія ўпарта прытрымоўваюцца раз абранай дарогі, але толькі некаторыя паслядоўна імкнуцца да сваёй мэты.

Фрыдрых Ніцшэ

ВЯЛІКАЕ ДЗЯКУЙ

Што і казаць, Весялухін — майстар на ўсе рукі. Ці тэлевізар наладзіць, ці кватэру адрамантавацць — зробіць так, што камар носа не падточыць. Не дзіўна, што дома ў яго ўсё зроблена на вышэйшым узроўні, усюды аўтаматыка, парадак.

Час ад часу ўмельца запрашаюць на дапамогу суседзі і знаёмыя. Весялухін заўсёды ахвотна згаджаецца — і прас адрэгулюе, і тэлефон установіць, і магнітафон адрамантуе... І ўсё робіць лёгка, весела, з жартамі — адно слова: справа майстра баіцца.

Калі суседзі спытаюць:

— Ну, што мы павінны вам за работу? — Весялухін жартаўліва адказвае:

— Ды што там! Свае ж людзі... Рубель мала, дзякуй — многа...

Гаспадары, вядома, пярэчаць:

— Ну што вы! Так дапамаглі, так выручылі...

Весялухін неахвотна бярэ тры ці пяць рублёў, не гледзячы мімаходам кладзе ў кішэню. Яму дзякуюць, і ён гаворыць:

— Калі ласка... І вам дзякуй.

Аднойчы папрасіла майстра — залатыя рукі паглядзець тэлевізар Нінель Сідараўна, суседка, што жыла на паверх вышэй.

— Нешта палосы бягуць, нічога не паказвае, — скардзілася яна.

— Паглядзім...

Праз некалькі дзён Весялухін зайшоў да Нінелі Сідараўны. Адрамантаваў і адрэгуляваў тэлевізар, як мае быць.

— Колькі вам за работу? — спытала Нінель Сідараўна, калі Весялухін закончыў усё і мыў рукі.

— Ну, рубель — мала, дзякуй — многа...

— Вы ведаеце... У мяне толькі вялікае дзякуй. У вас здачы не будзе?...

СТЫМУЛ

Кожную раніцу цётка Броня „дзяўбла" свайму мужу Мікалаю:

— Трэба ўскапаць агарод... Лайдак, ускапай, нарэшце, грады!

Мікалай адмахваўся ад жонкі, як ад надакучлівай мухі:

— Паспею яшчэ... Заўтра. Ну, што ты прычапілася? Сказаў жа — заўтра ўскапаю!

Так мінаў дзень за днём.

... Аднойчы цётка Броня з раніцы хадзіла па неўскапаным агародзе і з заклапочаным выглядам калупала ў некаторых месцах зямлю ботам.

— Што ты там згубіла? — спытаў Мікалай.

— Куры, пачвары, усё перагрэблі...

— Ды чые сляды ты там шукаеш?

— Закапала дзесьці тут бутэльку віна. Ад цябе ж нідзе не схаваеш... Хацела аддаць дзеду Ігнату, каб ускапаў градкі. А куры ўсё перагрэблі, не магу знайсці тое месца.

Назаўтра ўранні Мікалай ужо завіхаўся з рыдлёўкай на агародзе.

А ўвечары ён раз'ятрана падступаў да жонкі:

— Дык дзе ж твая бутэлька? Дзе ты яе закапала?

— А божачкі, — успляснула рукамі цётка Броня. — Зусім зацьменне найшло! Гэта ж я не на агародзе закапала, а на полі, дзе бульбу будзем саджаць.

Раніцай наступнага дня Мікалай шыбаваў на калгасны двор прасіць у брыгадзіра каня, каб пасадзіць бульбу.

Васіль Феранц

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ
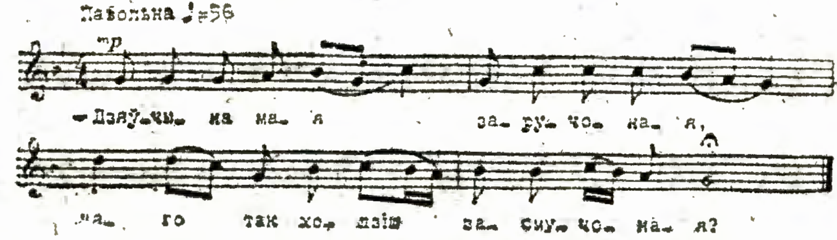
ДЗЯЎЧЫНА МАЯ ЗАРУЧОНАЯ

(народная)

— Дзяўчына мая заручоная,
Чаго так ходзіш засмучоная?

— Як жа мне хадзіць ды вясёлай быць?
Каго любіла, дык трэба забыць.

Не плач, дзеўчына, будзеш ты мая,
Скора прыеду, жаніцца буду.

КУМ ДА КУМА ЗАВІТАЎ

(народны жарт)

Адарваўшыся ад спраў,
Кум да кума завітаў.
І пра тое і пра гэта
Гаварылі дружбакі.
Закурылі цыгарэты —
Дыму коцяцца клубкі,
Зноў яны пагаварылі,
Зноў сумесна закурылі.
Гаспадар, удзячны дужа,
Сыпле макам залатым:
— Дзякуй, куме, дзякуй, дружа,
Што мяне наведаў ты.
Закуры яшчэ, браток,
Даражэнькі мой кумок.
Ты ж прыехаў бы з кумой...

Госць на гэта бровы хмурыць:
— А навошта ехаць ёй
Да цябе? Кума ж не курыць.

Сямён Пацёмкін

Аўтары часта роб... тыя ж самыя памылкі, што і іх героі.